

Извештај о раду Акредитационог тела Србије за 2009. годину

2009 Annual Report
of the Accreditation Board of Serbia

ATC

Global Acceptance

World Accreditation Day

9 June 2010

10th Anniversary ILAC MRA | 12th Anniversary IAF MLA

ATC

AKREDITACIONO TELO SRBIJE
ACCREDITATION BOARD OF SERBIA

28. јун 2010.

Дан акредитације
у Републици Србији

www.ats.rs

Садржај:

Уводна реч председника УО.....	2
Уводна реч директора АТЦ-а.....	4
Циљеви и будуће активности.....	6
Представљамо – Дирекција за мере и драгоцене метале.....	10
Активности АТЦ-а у области акредитације.....	14
Акредитација.....	14
Нове области акредитације.....	16
Измена и доношење нових докумената.....	18
Активности органа АТЦ-а.....	20
Међународне активности.....	22
Комукације и ПР.....	26
Семинари/конференције.....	30
Запослени и оцењивачи АТЦ-а.....	34
Финансијски извештај.....	38

Table of Contents:

MB Chairman's Foreword.....	3
ATS Director's Foreword.....	5
Objectives and Future Activities.....	7
Presenting – Directorate of Measures and Precious Metals.....	11
ATS Accreditation Activities.....	15
Accreditation.....	15
New Fields of Accreditation.....	17
Amendments to and Adoption of New Documents.....	19
Activities of the ATS Bodies.....	21
International Activities.....	23
Communications and PR.....	27
Seminars/Conferences.....	31
ATS Employees and Assessors.....	35
Financial Report.....	39

Уводна реч председника УО

У данашњем савременом свету, на конкурентним и отвореним тржиштима државне институције и компаније граде систем заснован на међусобном поверењу, поштовањем стандарда и применом акредитације, у циљу размене безбедних роба и услуга. Акредитација је инструмент који користимо да би повећали степен поверења, с обзиром да је она валидна мера за верификацију квалитета, учинка и компетентности.

Како глобализација није заступљена само у сфери трговине, већ и у многим другим областима као што су климатске промене и заштита животне средине, безбедност и здравље, акредитацијом се поверење мора постићи и на глобалном нивоу. Примена међународних ISO стандарда као референтног критеријума за акредитацију и потписивање мултилатералних споразума са међународним организацијама за акредитацију као што су Европска организација за акредитацију (EA), Међународни форум за акредитацију (IAF) и Међународна организација за акредитацију лабораторија (ILAC), кључни су кораци за стварање поверења у међународном пословању и промоцији хармонизованог оцењивања усаглашености широм света. Изузетно ми је драго што је Акредитационо тело Србије (ATC) током прошле године започело врло озбиљне и обимне активности у остварењу овог циља.

Са друге стране, Министарство економије и регионалног развоја Републике Србије, као ресорно владино тело које дефинише прописе у овој области, препознало је важност и поузданост програма акредитације који се базирају на међународно признатим стандардима. Ово истичем из разлога што министарства имају ограничене ресурсе и што уочавају да не могу све активности сама да обављају и све више морају да се ослањају на «трећу страну» (именоване или овлашћене акредитоване организације), које ће као поуздане, компетентне и технички оспособљене бити подршка систему инфраструктуре квалитета, а акт о акредитацији биће предуслов да оне могу квалификовано и компетентно утврђивати на основу датих критеријума да су производи и услуге, системи и процеси безбедни и проверени на тржишту за наше потрошаче.

Надам се да ће тим EA позитивно оценити рад ATC-а чиме ће бити омогућен лакши пласман наших производа на тржиште Европске уније. То је разлог више због којег би требало подржати ATC у својим настојањима да унапреди систем акредитације и прошири област свог деловања.

*проф. др Слободан Д. Петровић
председник Управног одбора*

MB Chairman's Foreword

Nowadays public administration institutions and companies are building, on competitive and open markets, a system based on mutual trust, observance of standards and application of accreditation aimed at exchange of safe goods and services. Accreditation is a means we use to increase the level of trust given that it is a valid measure verifying the quality, performance and competence.

Since globalisation is not only present in the field of trade, but also in many other fields such as: climate changes and environmental protection, health and safety, accreditation must also ensure trust at a global level. Application of international ISO standards, as a reference criterion for accreditation, and signing of multilateral agreements with international organisations for accreditation such as European Cooperation for Accreditation (EA), International Accreditation Forum (IAF) and International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC) are the key steps in establishing trust in international trade and promoting harmonised performance of conformity assessment worldwide. It gives me great pleasure to see that during the last year the Accreditation Board of Serbia (ATS) instigated rather serious and extensive activities to attain this objective.

On the other hand, the Ministry of Economy and Regional Development of the Republic of Serbia, as a respective public body defining regulations governing this area, recognised the importance and reliability of accreditation programmes that are based on internationally recognised standards. This needs to be emphasised due to the fact that the ministries have limited resources, but they are aware that all activities cannot be performed. Hence they have to rely more often on "third parties" (notified or authorised accredited bodies) that can underpin the quality infrastructure system as reliable, competent and technically qualified. Furthermore, by using defined criteria accreditation certificates will be a prerequisite that will enable accredited CABs to determine, in a qualified and competent manner, that products and services, systems and processes are safe and confirmed as such when placed on the market in order to be used by our consumers.

I hope that the EA team will assess the work of the ATS as positive, whereby the placement of our products on the EU market would be facilitated. It is all the more reason for the Accreditation Board of Serbia to be supported in its endeavour to upgrade the accreditation system and extend its scope of activities.

*Professor Slobodan D. Petrovic PhD
Chairman of the Management Board*

Уводна реч директора АТЦ-а

2009. година је била веома значајна за рад АТЦ-а и донела је многобројне промене ка бржем успостављању савременог система акредитације усклађеног са међународним стандардима и праксом.

Најзначајније активности у АТЦ-у током прошле године биле су усмерене на усклађивање система акредитације у Србији са европском праксом и доношењем 23 нова издања и 15 измена докумената система менаџмента у циљу успостављања уређеног система, ефикасних и брзих процедура, које олакшавају како рад АТЦ-а тако и рад акредитованих организација, а како би инфраструктура квалитета Републике Србије у тренутку потпуне интеграције АТЦ-а у ЕА и потписивања мултилатералних споразума у различитим областима акредитације, била конкурентна и спремна на партнерски однос са инфраструктуром квалитета ЕУ.

Као што вам је већ познато, АТЦ је 12. фебруара 2009. године упутио ЕА захтев за колегијално оцењивање за области испитивања, еталонирања и контролисања. Верујемо да ће након комплетног колегијалног оцењивања позитиван извештај тима оцењивача довести и до потписивања споразума о признавању са ЕА.

АТЦ је својим досадашњим радом показао да је недвосмислено оријентисан интегративним процесима у међународне организације из области акредитације и 17. фебруара 2009. године постали смо придружени члан ИЛАС-а, а своје будуће активности усмерићемо ка испуњењу захтева за проширење колегијалног оцењивања од стране ЕА и за област сертификације система менаџмента и испитивања – медицинске лабораторије, као и подношење пријаве за чланство у ИАФ-у.

Поштовање политике квалитета и достизање поменутих циљева подразумева пуну сарадњу АТЦ-а са свим заинтересованим странама, координацију са органима државне управе, асоцијацијама потрошача, сарадњу са акредитационим телима других земаља, рад на подизању свести о значају акредитације, као и перманентно преиспитивање рада АТЦ-а и стално унапређење система акредитације.

АТЦ је током прошле године интензивно радио на стицању и одржавању компетенције стално запослених и екстерно ангажованих оцењивача и техничких експерата кроз одржавање бројних обука и информативних семинара, о чему сведочи и повећање броја водећих и техничких оцењивача, а такође су формиран и технички комитети за лабораторије, контролне организације и сертификациона тела.

И у овој години, АТЦ-у, као и акредитованим организацијама као заједничким партнерима, предстоји још напорног рада на побољшању система акредитације. Намера нам је да наши клијенти, већ акредитоване организације, као и оне које још нису, буду на транспарентан, ефикасан и брз начин упознати са радом АТЦ-а, поступком акредитације и другим интересантним темама и новинама из те области. Стога ће АТЦ настојати да и даље буде партнер отворен за разговоре и сарадњу и пажљив слушаца када је реч о запажањима и мишљењима из домена свог рада.

Желео бих да се захвалим запосленима у АТЦ-у, члановима Управног одбора, Савета за акредитацију и техничких комитета на досадашњем одличном раду и пожелим да током 2010. године заједничким снагама са успехом остваримо планиране циљеве.

*др Дејан Крњаић,
директор АТЦ-а*

ATS Director's Foreword

2009 was very important for the work of the ATS and it brought numerous changes leading to faster establishment of a modern accreditation system harmonised with international standards and practice.

The most important last year's activities of the ATS were focused on the harmonisation of the accreditation system in Serbia with European practice, and adoption of 23 new issues and revision of 15 management system documents aiming at establishing a regulated system, efficient and fast procedures facilitating both the work of the ATS and the work of accredited bodies. Moreover, this would make the quality infrastructure in the Republic of Serbia competitive and ready to embrace the principles of the EA quality system at the point of complete integration of the ATS into the EA and signing of multilateral agreements for different fields of accreditation.

As you may already know, the ATS sent a request to the EA on 12th February 2009 to be peer evaluated in the fields of testing, calibration and inspection. We believe that, after a peer evaluation has been finalised, the findings of the evaluation team will be positive and thereby lead to the signing of EA multilateral agreements.

ATS activities performed so far showed undoubted orientation to integration into international organisations for accreditation and on 17th February 2009 we became an associate member of the ILAC, and our future activities will be focused on the fulfilment of requirements needed for the extension of the EA peer evaluation application scope to the field of certification of management system and testing – medical laboratories, and submission of the application for the IAF membership.

Observance of quality policy and attainment of the said objectives require full cooperation between the ATS and all interested parties, as well as coordination with public administration bodies, consumer associations, cooperation with other accreditation bodies from other countries, work on awareness raising promoting the importance of accreditation, and continuous review of the ATS work and upgrade of the accreditation system.

During the last year, the ATS made intensive efforts to acquire and maintain competence of its permanent employees and external assessors and technical experts by delivering numerous training sessions and briefing seminars which led to the optimised number of lead and technical assessors. Additionally, technical committees for laboratories, inspection bodies and certification bodies were established.

This year will also bring both the ATS and its joint partners - accredited bodies, more strenuous work on the upgrade of the accreditation system. Our intention is to introduce, in a transparent, efficient and fast way, our clients, bodies that had already been accredited and those that had not yet been accredited, to the work of the ATS, accreditation process and other topics of interest, and novelties in that field. Therefore, the ATS will still strive to be an open partner willing to talk and cooperate, and a careful listener when it comes to findings and opinions related to the scope of its work.

I wish to thank the ATS employees, members of the Management Board, Accreditation Council and technical committees for their work so far and wish them success in attaining, by joint effort, our objectives .

*ATS Director
Dejan Krnjaić PhD*

Циљеви и будуће активности

Акредитацијом се на непристрасан и независан начин, штитећи јавни интерес, врши оцењивање компетентности тела за оцењивање усаглашености и тиме се обезбеђује сигурност и безбедност грађана, заштита потрошача, безбедност и здравље на раду и заштита животне средине. Акредитација доноси низ предности како самим акредитованим организацијама, тако и корисницима њихових услуга кроз успостављање поверења између потрошача и произвођача на домаћем тржишту чиме се постиже да производи, који се пласирају на тржиште, буду безбедни, проверени и квалитетни.

Јединствен приступ код утврђивања компетентности организација за оцењивање усаглашености широм света омогућава земљама да закључе међусобне споразуме на основу оцене и признања система акредитације што доприноси изградњи јединствене светске мреже акредитационих тела и постизању високог нивоа поверења свих учесника на глобалном тржишту.

Потписивање и одржавање билатералних/ мултилатералних споразума са ЕА обезбедило би признавање услуга домаћих акредитованих организација и представља главни циљ АТЦ-а чије остварење доприноси уклањању техничких баријера и повећању конкурентности привреде наше земље.

АТЦ очекује, у периоду од 2010. до 2012. године, још напорног рада на успостављању и одржавању ефикасног и хармонизованог система акредитације, као и интензивна сарадња са европским институцијама из области акредитације, завршно колегијално оцењивање од стране међународних експерата у складу са поднетим пријавама за потписивање мултилатералних споразума.

Током 2009. године:

- целокупна документација АТЦ-а је унапређена и поједностављена (23 нова издања и 15 нових измена докумената система менаџмента);
- формиран су Савет за акредитацију и технички комитети за лабораторије, контролне организације и сертификациона тела, који треба да допринесу непристрасности, унапређењу поступка одлучивања о акредитацији, транспарентности и обезбеђењу техничке компетентности у раду АТЦ-а, укључивањем свих заинтересованих страна у систем акредитације;
- постигнуто је учешће свих релевантних чинилаца на подизању свести о значају акредитације, повезивањем и сарадњом са органима државне управе, факултетима и студентским организацијама, чланицама привредне коморе, асоцијацијама потрошача и струковним удружењима, организовањем и учешћем на скуповима/ семинарима/предавањима/конференцијама, као и наступима на сајмовима;
- након обављених свих неопходних припрема АТЦ је 12. фебруара 2009. године упутио захтев ЕА за покретање поступка за потписивање билатералног/ мултилатералног споразума у области акредитације лабораторија за испитивање и еталонирања, као и контролних организација;
- започете су активности израде електронског документ менаџмент система;
- акредитоване су прве две медицинске лабораторије у складу са стандардом ISO 15189;
- акредитовано је прво сертификационо тело за сертификацију система менаџмента безбедношћу хране;

Objectives and Future Activities

Accreditation is a means to perform the assessment of competence of conformity assessment bodies (CABs) in an impartial and independent way by protecting public interest, whereby ensuring safety and security of the population, consumer safety, occupational health and safety, and environmental protection. Accreditation brings a series of advantages to both accredited CABs and their clients by establishing trust between consumers and producers on the domestic market and thus placing quality, safe and tested products on the market.

A uniform approach when determining competence of CABs worldwide enables countries to conclude mutual agreements on the basis of assessment and recognition of accreditation system which contributes to the establishment of a unique world network of accreditation bodies and attainment of high level of trust amongst all participants on the global market.

Signing and maintenance of bilateral / multilateral agreements with the EA would ensure the recognition of services of nationally accredited CABs and present the key objective of the ATS the attainment of which will contribute to the removal of technical barriers and increase the level of our country's competitiveness.

In the period between 2010 and 2012, the ATS will be faced with more strenuous work on the establishment and maintenance of efficient and harmonised accreditation system, and intensive cooperation with European institutions in the field of accreditation, final peer evaluation to be carried out by international experts in accordance with submitted applications that can result in signing of multilateral agreements.

In 2009:

- entire ATS documentation was upgraded and simplified (23 new issues and 15 new revisions of management system documents);
- Accreditation Council and technical committees for laboratories, inspection bodies and certification bodies were established in order to contribute to impartiality, upgrade of accreditation decision-

making process, transparency and provision of technical competence concerning the work of the ATS by involving all interested parties in the accreditation system;

- participation of all relevant factors was accomplished to raise awareness of the importance of accreditation, networking of and cooperation with public administration bodies, faculties and student organisations, members of the Chamber of Commerce, consumer associations and professional associations, organisation of and participation in meetings/seminars/lectures/conferences, and fair presentations;

- повећан је број акредитованих организација;
- повећан је број обука и семинара за оцењиваче и техничке експерте у циљу одржавања и унапређења њихове компетентности и значајно је проширен Регистар оцењивача и техничких експерата;
- ATC је 16. фебруара 2009. године постао придружени члан ILAC-а;
- значајно је унапређена сарадња са свим заинтересованим странама и акредитационим телима других земаља;
- започета је израда новог Закона о акредитацији;
- интензивирани су учешће ATC-а у пројектима техничке подршке ЕУ;
- обезбеђена је већа транспарентност у раду и доступност потребних информација, докумената и обавештења путем садржајног и информативног сајта ATC-а.

Планови

У складу са својим стратешким циљевима и политиком квалитета активности ATC-а у 2010. години биће усмерене ка:

- успешном завршетку колегијалног оцењивања од стране ЕА,
- усвајању новог закона о акредитацији,
- унапређењу сарадње са заинтересованим странама - ресорним министарствима, потрошачима, акредитованим организацијама кроз већу укљученост свих заинтересованих страна у поступак акредитације и систем менаџмента,

- унапређењу сарадње са Дирекцијом за мере и драгоцене метале и Институтом за стандардизацију,
- подношењу пријаве за чланство у IAF-у,
- подношењу додатне пријаве ЕА за покретање поступка за потписивање билатералног/ мултилатералног споразума из области акредитације сертификационих тела за сертификацију система менаџмента и медицинских лабораторија,
- проширењу својих активности на нове области акредитације на основу исказаних потреба заинтересованих страна, првенствено сертификационих тела за сертификацију система менаџмента и провајдера за спровођење међулабораторијских поређења,
- завршетку успостављања електронског документ менаџмент система,
- сталној промоцији значаја и улоге акредитације,
- даљем раду на унапређењу процедура ATC-а и целокупног система акредитације како би исти били у складу са европском праксом,
- јачању компетентности свих учесника у поступцима акредитације који су екстерно ангажовани или запослени у ATC-у,
  - отвореној комуникацији о свим темама из области акредитације и оцењивања усаглашености уз размену и усвајање сугестија и предлога у вези са начином свог рада.

- after all necessary preparations have been made, the ATS sent a request to the EA on 12th February 2009 to instigate a process of signing bilateral/multilateral agreement in the field of accreditation of testing and calibration laboratories, and inspection bodies;
- the activities on the establishment of electronic document management system started;
- the first two medical laboratories were accredited in accordance with ISO 15189;
- the first certification body certifying food safety management system was accredited;
- the number of accredited CABs increased;
- the number of training sessions and seminars for assessors and technical experts increased in order to maintain and upgrade their competence, whereby the number of entries in the Register of Assessors and Technical Experts was significantly increased;
- on 16th February 2009 the ATS became an associate member of ILAC;
- cooperation with all interested parties and accreditation bodies from other countries was significantly upgraded;
- work on the new Law on Accreditation started;
- participation of the ATS in the EU technical assistance projects was intensified;
- higher level of transparency of the work was provided and availability of necessary information, documents and information on the comprehensive and informative ATS site.
- adoption of the new Law on Accreditation,
- improved cooperation with interested parties – respective ministries, consumers, and accredited CABs by means of greater involvement of all interested parties in the accreditation process and management system,
- improved cooperation with the Directorate of Measures and Precious Metals and Institute of Standardisation of Serbia,
- submission of the IAF membership application,
- submission of additional application to the EA to instigate a process of signing bilateral/multilateral agreement in the field of accreditation of certification bodies certifying management systems and medical laboratories,
- extension of its activities to the new fields of accreditation on the basis of the needs of interested parties, first of all certification bodies certifying management systems and organisers of inter-laboratory comparisons,
- completion of the electronic document management system,
- continuous promotion of the importance of accreditation and its role,
- further work to upgrade ATS procedures and entire accreditation system in order to be harmonised with the EU practice,
- upgrade the competence of all participants in accreditation process that are either ATS external employees or permanent ATS employees,
- open communication on all topics pertaining to accreditation and conformity assessment with the exchange and adoption of suggestions and proposals related to its work methods.

Plans

In accordance with its strategic objectives and quality policy, the ATS activities in 2010 will be focused on:

- successful finalisation of the EA peer evaluation,

Представљамо - Дирекција за мере и драгоцене метале

Дирекција и АТС су исказале спремност да потпишу споразум о сарадњи којим би у циљу решавања питања од заједничког интереса у области метрологије и акредитације, дефинисале своје координисане активности како би обезбедиле поузданост и упоредивост резултата мерења, односно резултата оцењивања усаглашености за све кориснике у Републици Србији.

Дирекција за мере и драгоцене метале (www.dmdm.rs) је национална метролошка институција, налази се у саставу Министарства економије и регионалног развоја, и има традицију дугу 130 година.

Србија је члан Метарске конвенције и Међународне организације за законску метрологију, као и члан-оснивач Европског удружења националних метролошких института - EURAMET. Од 2002. године Дирекција је потписник CIPM MRA, односно споразума о узајамном признавању резултата мерења и еталонирања и уверења о еталонирању, при чему су могућности еталонирања и мерења за одређене величине дате у Анексу Ц (Annex C) базе података Међународног бироа за тегове и мере (BIPM KCDB).

Делатност

Законом о метрологији Дирекцији за мере и драгоцене метале поверени су следећи послови: старање о систему законских мерних јединица у Србији; остваривање, чувања, одржавање и усавршавање еталона Републике Србије и обезбеђивање њиховог учешћа у међународним активностима; обезбеђивање метролошке следивости за лабораторије за еталонирање, контролне и испитне лабораторије; организовање делатности еталонирања; вршење испитивања типа и оверавања мерила; давање стручног мишљења за овлашћивање лабораторија за оверавање мерила; спровођење метролошке контроле и вођења регистра овлашћених лабораторија.

Међу многобројним значајним пословима које обавља, Дирекција, као представник Републике Србије, успоставља и сарадњу у области метрологије са међународним и регионалним метролошким организацијама и другим релевантним институцијама, као и са одговарајућим инспекцијским органима; обезбеђује информације из области метрологије и доноси прописе из ове области на основу препорука Међународне организације за законску метрологију.

Обављајући послове и задатке у области метрологије, Дирекција стално усавршава свој стручни кадар и своје могућности еталонирања и мерења, унапређује метролошке карактеристике еталона и пратеће опреме, како би свима обезбедила следивост резултата мерења до Међународног система јединица (SI) са неопходном мерном несигурношћу.

Законска метрологија обухвата и практичан - лабораторијски рад на испитивању типа и оверавању мерила, па Дирекција за мере и драгоцене метале поседује лабораторије за законску метрологију у којима, кроз одобрење типа, оверавање и жигосање мерила, обезбеђује гаранцију тачне мере у целој земљи.

Дирекција и АТС су исказали спремност да потпишу споразум о сарадњи којим би, у циљу решавања питања од заједничког интереса у области метрологије и акредитације, дефинисали своје координисане активности како би обезбедили поузданост и упоредивост резултата мерења, односно резултата оцењивања усаглашености за све кориснике у Републици Србији.

Споразум ће омогућити остварење политике заједничке сарадње у области метрологије и акредитације, као и у односу на одговарајућу регулативу и међународне организације, а обе институције ће радити на унапређењу метролошке инфраструктуре и успостављању мреже акредитованих

Presenting – Directorate of Measures and Precious Metals

The Directorate and ATS showed willingness to sign a cooperation agreement to define their coordinated activities to ensure that results of measurements, i.e. results of conformity assessments are reliable and comparable for all the clients in the Republic of Serbia, whereas they would be aimed at solving metrology and accreditation issues of joint interest.

The Directorate of Measures and Precious Metals (www.dmdm.rs) is a national metrology institute that is a part of the Ministry of Economy and Regional Development and has a long tradition of about 130 years.

Serbia is a member of the Metre Convention and International Organization of Legal Metrology, and a founding member of the European Association of National Metrology Institutes - EURAMET. In 2002 the Directorate became a signatory to the CIPM MRA, i.e. the mutual recognition agreement related to the results of measurement, calibration and calibration certificates, whereas calibration and measurement capability for certain quantities are given in Annex C of the key comparison database of the International Bureau for Weights and Measures (BIPM KCDB).

Activities

Pursuant to the Law on Metrology, the following activities shall be performed by the Directorate of Measures and Precious Metals: management of the system of legal units of measurement in Serbia; realisation, storage, maintenance and perfecting of measurement standards of the Republic of Serbia and enabling their participation in international activities; provision of metrological traceability for calibration laboratories, inspection and testing laboratories; organisation of calibration activities; testing the type of measuring instruments and their verification; provision of professional opinion to authorise laboratories to verify measuring instruments; performance of metrology control and keeping of the register of authorised laboratories.

In addition to a large number of important activities it performs, the Directorate, as the representative of the Republic of Serbia, also establishes the cooperation in the field of metrology with international and regional metrology organisations and other relevant institutions, and with relevant inspection bodies; it provides information in the field of metrology and adopts regulations governing this field on the basis of the recommendations of the International Organization of Legal Metrology.

By performing activities and tasks in the field of metrology, the Directorate constantly increases the level of competence of its employees and its calibration and measurement capability, improves metrological properties of measurement standards and accompanying equipment to ensure traceability of the results of measurement to International System of Units (SI) for all clients and show necessary uncertainty of measurement.

Legal metrology also includes practical work, i.e. laboratory work on testing the type of measuring instruments and their verification, and therefore the Directorate of Measures and Precious Metals has legal metrology laboratories where precise measurements for the entire country are provided by approving the type, verification and marking of measuring instruments.

The Directorate and ATS showed willingness to sign a cooperation agreement to define their coordinated activities to ensure that results of measurements, i.e. results of conformity assessments are reliable and comparable for all the clients in the Republic of Serbia, whereas they would be aimed at solving metrology and accreditation issues of joint interest.

лабораторија за еталонирање. Договорено је развијање система међулабораторијских поређења у области еталонирања и испитивања, као и сарадња на побољшању упоредивости резултата еталонирања и испитивања, при чему ће се посебна пажња обратити на концепт следивости мерења. Радиће се и на унапређењу компетентности оцењивача АТЦ-а, а заједнички ће организовати и обуке, радионице и стручне трибине.

мр Вида Живковић / Vida Živković MSc

О плановима Дирекције у циљу реализације Споразума разговарамо са Видом Живковић, директорком Дирекције за мере и драгоцене метале.

Када можемо да очекујемо да ће Дирекција организовати међулабораторијска поређења у области еталонирања и за која мерила?

Током друге половине 2010. године планирано је да се реализује неколико међулабораторијских поређења у којима би учествовале акредитоване лабораторије и оне које желе да се акредитују за еталонирање из одређених области мерења. Међулабораторијска поређења ће се реализовати првенствено за оне области мерења за које постоји највећи број акредитованих лабораторија за еталонирање као што су: област мерења температуре, мерење масе, мерење притиска и димензионалних величина.

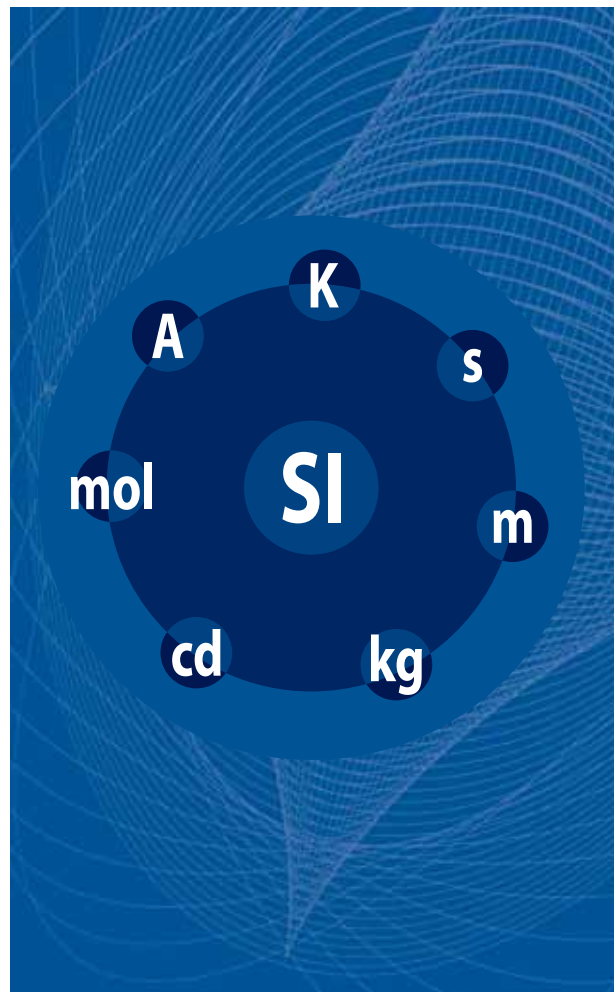
Током 2009. године мрежа акредитованих лабораторија за еталонирање састојала се од 27 лабораторија. Многи корисници нас питају како могу да еталонирају оне врсте мерила за које не постоје у нашој земљи акредитоване лабораторије.

У Дирекцији се могу еталонирати референтни еталони акредитованих лабораторија за оне области за које Дирекција има потврђене могућности мерења и еталонирања које су дате у Анексу Ц

(Annex C) базе података Међународног бироа за тегове и мере (BIPM KCDB). Поред тога, у складу са Правилима за остваривање прихватљиве следивости мерења АТЦ-а, еталонирања се могу обавити и у акредитованим лабораторијама других држава које су акредитовале њихова национална акредитациона тела која су потписала ЕА МЛА, односно у својим националним метролошким институтима који имају могућности мерења и еталонирања, а које се могу наћи у већ поменутој бази.

Можете ли нам представити ваше планове везане за усавршавање и обуку запослених?

Настављамо са сарадњом у области TrainMic обука и следећа ће бити од 21. до 23. априла 2010. године на тему Принципи и примена метрологије у хемији што ће, у складу са уговором између АТЦ-а и Дирекције, допринети перманентном јачању националне мерне инфраструктуре и побољшања квалитета и поузданости резултата мерења. Стручњаци Дирекције ће учествовати на годишњим обукама оцењивача АТЦ-а као предавачи, а такође очекујемо да на семинарима, које буде организовала Дирекција, предавачи буду и представници АТЦ-а.

The Agreement will enable the attainment of common cooperation policy in the fields of metrology and accreditation, and in relation to relevant legislation and international organisations, while both institutions will work on the improvement of metrology infrastructure and establishment of the network of accredited calibration laboratories. It was agreed that the system of inter-laboratory comparisons in the field of calibration and testing would be developed, and the cooperation to improve the comparability of results of calibration and testing, whereas special attention would be paid to the traceability of measurement concept. The work will be focused on the improvement of the competence of the ATS assessors, while training sessions, workshops and professional forums will be jointly organised.

We talked to Vida Živković, Director of the Directorate of Measures and Precious Metals, about the plans of the Directorate aimed at the implementation the Agreement.

When can we expect the Directorate to organise inter-laboratory comparisons in the field of calibration and for what measuring instruments?

The plan was to implement several inter-laboratory comparisons in the second half of 2010 with the participation of accredited laboratories and those wishing to get accredited to be able to perform calibration in certain fields of measurements. Inter-laboratory comparisons will be implemented primarily in those fields of measurement with the highest number of accredited calibration laboratories such as: measurement of temperature, mass, pressure and dimensional quantities.

In 2009 network of accredited calibration laboratories was comprised of 27 laboratories. Many clients wanted to know how to calibrate those measuring instruments for which there were no accredited laboratories in our country.

Reference measuring standards of accredited laboratories can be calibrated at the Directorate for those fields where the Directorate has confirmed calibration and measurement capabilities given in Annex C of the key comparison database of the International Bureau for Weights and Measures (BIPM KCDB). Additionally, in accordance with the ATS Rules for Achieving Acceptable Traceability of Measurement, calibrations can be carried out by accredited laboratories from other countries that were accredited by their national accreditation bodies signatories to the EA MLA, i.e. in their national metrology institutes with calibration and measurement capability, whereas those can be found in the said database.

Could you tell us something about your plans related to professional development and training of the staff?

The cooperation in the field of TrainMic training sessions continues and the next session will be held in the period between 21st and 23rd April 2010 on the subject of Principles and Application of Metrology in Chemistry. This will, in accordance with the contract between the ATS and Directorate, contribute to continuous strengthening of the national measurement infrastructure and improvement of the quality and reliability of the measurement results. Experts from the Directorate will take part in annual training sessions for the ATS assessors as lecturers, but we also expect that the ATS representatives would participate as lecturers in seminars to be organised by the Directorate.

мр Вида Живковић, директор Дирекције за мере и драгоцене метале Републике Србије и Данијел Пјер, председавајући ILAC-a / Vida Živković MSc, Director of Directorate of Measures and Precious Metals Republic of Serbia and Daniel Pierre, ILAC Chair

Активности АТС-а у области акредитације

Акредитација

У току 2009. године АТС је обављао активности у процесу акредитације (послови оцењивања у поступку додељивања, проширења, обнављања акредитације и надзорних активности) на укупном броју предмета који износи **424**. Од тог броја, број предмета акредитованих организација је **380** (373 активних + 7 који су током године престали да важе), а број предмета у поступку почетне акредитације је **44**.

Након свих спроведених активности оцењивања у складу са одговарајућим процедурама донето је **437** различитих одлука о акредитацији и то:

Донето је укупно 69 нових акредитација и то према врстама акредитације:

Одлучивање о акредитацији	Укупно	Процент
Додела акредитације	69	15,8
Обнављање акредитације	16	3,7
Проширење акредитације	88	20,1
Смањење акредитације	42	9,6
Суспензија акредитације	8	1,8
Укидање акредитације	7	1,6
Потврђивање одржавања акредитације	207	47,4

Додела акредитације	Укупно
Лабораторије за испитивање	45
Лабораторије за еталонирање	10
Медицинске лабораторије	2
Контролне организације	11
Сертификациона тела за сертификацију производа	1
Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента	-
Сертификациона тела за сертификацију особа	-

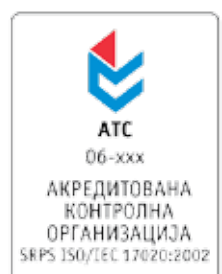
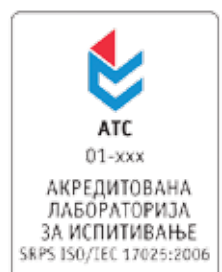
Области у којима је акредитован највећи број **лабораторија за испитивање** су следеће: животне намирнице, опрема под притиском, животна средина, област пољопривреде (земљиште, храна за животиње, семе), машинство/електротехника, грађевински материјали и испитивања материјала.

Области, у којима је акредитован највећи број **лабораторија за еталонирање**, су следеће: мерила масе, мерила притиска, мерила температуре, мерила влажности, електричне величине и димензионалне величине – дужина.

Области, у којима је акредитован највећи број **контролних организација**, су следеће: моторна возила, опрема под притиском, лифтови, електричне и громобранске инсталације, бука и вибрације, радна средина/заштитна средства и текстил.

Број активних акредитованих организација на дан 31. 12.2009. био је 373:

Врста акредитоване организације	Број
Лабораторије за испитивање / SRPS ISO/IEC 17025	274
Лабораторије за еталонирање / SRPS ISO/IEC 17025	27
Медицинске лабораторије / SRPS ISO 15189	2
Сертификациона тела за сертификацију производа / SRPS EN 45011	14
Контролне организације / SRPS ISO/IEC 17020	47
Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента QMS / ISO/IEC 17021	5
Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента EMS / ISO/IEC 17021	4
Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента FSMS / ISO/IEC 17021	1

ATS Accreditation Activities

Accreditation

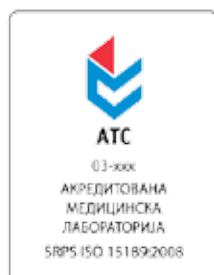
In 2009, the ATS actively participated in the implementation of assessment activities (in the process of granting, extending the scope of accreditation and renewal thereof, and in the implementation of surveillance activities). There was a total of **424**, whereas **380** are accredited bodies (373 active ones + 7 ones the accreditation of which was withdrawn during the last year), and the number of initial accreditation cases amounted to **44**.

After all assessment activities have been implemented in line with the relevant procedures, **437** different decisions on accreditation were made as follows:

A total of 69 new accreditations were granted as per the types of accreditation:

Decisions on accreditation	Total	Percent
Granting of accreditation	69	15.8
Renewal of accreditation	16	3.7
Extension to the scope of accreditation	88	20.1
Reduction in the scope of accreditation	42	9.6
Suspension of accreditation	8	1.8
Withdrawal of accreditation	7	1.6
Accreditation maintenance confirmation	207	47.4

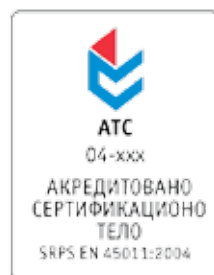
Granting of accreditation	Total
Testing laboratories	45
Calibration laboratories	10
Medical laboratories	2
Inspection bodies	11
Certification bodies certifying products	1
Certification bodies certifying management systems	-
Certification bodies certifying persons	-

Fields with the largest number of accredited **testing laboratories** are as follows: foodstuffs, pressure vessels, environment, agriculture (soil, animal feed, seeds), mechanical/electrical engineering, building materials, and material testing.

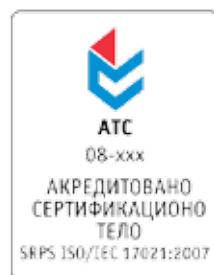
Fields with the largest number of accredited **calibration laboratories** are as follows: mass measuring instruments, pressure measuring instruments, temperature measuring instruments, humidity measuring instruments, electrical quantities and dimensional quantities – length.

Fields with the largest number of accredited **inspection bodies** are as follows: motor vehicles, pressure vessels, lifts, electrical installations and lighting protection systems, noise and vibrations, working environment/protective equipment, and textile.

The number of accredited bodies as of 31.12.2009 was 373:

Type of accredited CABs	Number
Testing laboratories / SRPS ISO/IEC 17025	274
Calibration laboratories / SRPS ISO/IEC 17025	27
Medical laboratories / SRPS ISO 15189	2
Certification bodies certifying products / SRPS EN 45011	14
Inspection bodies / SRPS ISO/IEC 17020	47
Certification bodies certifying management systems QMS / ISO/IEC 17021	5
Certification bodies certifying management systems EMS / ISO/IEC 17021	4
Certification bodies certifying management systems FSMS / ISO/IEC 17021	1

Нове области акредитације

Реагујући на потребе заинтересованих страна, АТЦ је проширио свој делокруг рада на акредитацију медицинских лабораторија према стандарду SRPS ISO 15189 и акредитацију сертификационих тела за сертификацију система менаџмента безбедношћу хране (SRPS ISO 22000:2007).

Усвајањем новог стандарда ISO 15189 указала се потреба да АТЦ развије нову шему акредитације медицинских лабораторија, па је током 2008. године формирана радна група за развој шеме која је израдила нацрт одговарајућих докумената са анализом ресурса (оцењивачи и технички експерти). Током исте године двоје запослених АТЦ-а било је на студијском боравку у Немачкој (DUCH) (у оквиру пројекта, који реализује EPTISA, а финансира ЕУ) где су стекли одговарајуће практично знање из области акредитације ове врсте лабораторија. Почетком марта 2009. године реализован је Курс за оцењиваче за медицинске лабораторије према SRPS ISO 15189:2009 и израђен је документ АТЦ-УП11, Захтеви које треба да испуне медицинске

лабораторије акредитоване према SRPS ISO/IEC 17025:2006 да би се акредитовале према SRPS ISO 15189:2008. Година је завршена са 2 акредитоване медицинске лабораторије и једном која је у поступку акредитације.

Током ове године успешно је завршен поступак преласка на акредитацију сертификационих тела за системе менаџмента према стандарду SRPS ISO/IEC 17021:2007.

На основу израженог интересовања за акредитацију у појединим областима и предлозима закона у области пољопривреде (Предлог закона о органској производњи и Закон о географском пореклу) који захтевају да акредитација буде предуслов за овлашћивање организација за оцењивање усаглашености које ће обављати послове у складу са законом, АТЦ је именовано носиоце пројеката за увођење нових области акредитације и то:

- за акредитацију сертификационих тела за сертификацију особа према SRPS ISO/IEC 17024:2005 - заваривачи,
- за акредитацију сертификационих тела за системе менаџмента према SRPS ISO/IEC 17021:2008 (област: заштита здравља и безбедност на раду - SRPS OH-SAS 18001:2007, безбедност информација - SRPS ISO/IEC 27001:2007)
- за акредитацију сертификационих тела у области органске производње и географског порекла
- за акредитацију EMAS оцењивача (верификатора)
- за акредитацију „провајдера“ РТ шема и међу-лабораторијских поређења.

New Fields of Accreditation

By reacting to the needs of interested parties, the ATS extended the scope of its activities to the accreditation of medical laboratories as per SRPS ISO 15189 and accreditation of certification bodies certifying food safety management systems (SRPS ISO 22000:2007).

After the adoption of the new ISO 15189, there was a need for the ATS to develop the new scheme of accreditation of medical laboratories, and therefore in 2008 a working group for the development of the scheme was formed to draft relevant documents presenting the analysis of resources (assessors and technical experts). In the same year two of the ATS employees went on a study tour to Germany (DUCH) (as part of the project implemented by EPTISA, and funded by the EU) where they gained relevant practical knowledge in the field of accreditation of this type of laboratories. At the beginning of March 2009 a course for assessors of medical laboratories as per SRPS ISO 15189:2009 was delivered and the document entitled ATS-UP11, Requirements to Be Met by Medical Laboratories Accredited as per SRPS ISO/ IEC 17025:2006 in order to Get Accredited as per SRPS ISO 15189:2008. At the end of the year 2 medical laboratories were accredited, while another one is under review in order to be granted accreditation.

During this year, a transition to the accreditation of certification bodies certifying management systems as per SRPS ISO/IEC 17021:2007 was successfully completed.

On the basis of the interest in certain fields of accreditation and laws governing agriculture (Bill on the Organic Production and Law on Geographic Origin) requiring accreditation to be a precondition for authorising conformity assessment bodies that will perform their activities in accordance with the law, the ATS appointed the key project managers for the introduction of the following fields of accreditation:

- for the accreditation of certification bodies certifying management systems as per SRPS ISO/IEC 17021:2008 (field: occupational health and safety - SRPS OHSAS 18001:2007, information security - SRPS ISO/IEC 27001:2007)
  - for the accreditation of certification bodies in the field of organic production and geographic origin
  - for the accreditation of EMAS system verifiers, and
  - for the accreditation of PT providers and organisers of inter-laboratory comparisons.
- for the accreditation of certification bodies certifying persons as per SRPS ISO/IEC 17024:2005 - welders,

Измена и доношење нових докумената

Након реализованих интерних провера у 2008. и 2009. години покренуте су активности за измену докумената система менаџмента. Укупно је донето 23 нова издања и 15 нових измена у циљу успостављања уређеног система менаџмента, ефикасних и брзих процедура који су усаглашени са документима ЕА.

Извршена је измена следећих докумената система менаџмента АТС-а или су донета нова издања истих:

- Пословник о квалитету АТС-ПК01
- Правила акредитације АТС-ПА01
- Правила о учешћу у међулабораторијским поређењима и шемама за испитивање оспособљености АТС-ПА02
- Правила за остваривање прихватљиве следивости мерења АТС-ПА03
- Правила за коришћење симбола акредитације АТС-ПА04
- Правила прекограничне акредитације АТС-ПА05
- Процена мерне несигурности АТС-ПА06
- Управљање документима АТС-ПР01
- Избор оцењивача и техничких експерата и праћење перформанси АТС-ПР02
- Обука за оцењиваче, информативни семинар за техничке експерте АТС-а и обука запослених у АТС-у АТС-ПР03
- Управљање записима АТС-ПР04
- Интерне провере АТС-ПР05
- Преиспитивање од стране руководства АТС-ПР06
- Неусаглашености, корективне и превентивне мере АТС-ПР07
- Идентификација потреба и оцена задовољења корисника услуга АТС-а и побољшање система менаџмента АТС-ПР09
- Акредитација организација за оцењивање усаглашености АТС-ПР11
- Оцењивање ООУ АТС-ПР12
- Проширење активности АТС-а АТС-ПР13
- Критеријуми за осведочење АТС-ПР14
- Одлучивање и додела акредитације АТС-ПР15
- Решавање приговора и жалби АТС-ПР16
- Листа докумената који садрже захтеве које треба да испуни подносилац пријаве и акредитована организација АТС-УП01
- Надзор и поновно оцењивање АТС-УП02
- Смернице за исказивање обима акредитације лабораторија за испитивање АТС-УП03
- Смернице за исказивање обима акредитације лабораторија за еталонирање АТС-УП04
- Смернице за исказивање обима акредитације контролних организација АТС-УП05
- Склапање уговора са оцењивачима и техничким експертима АТС-УП10
- Захтеви које треба да испуне медицинске лабораторије акредитоване према SRPS ISO/ IEC 17025:2006 да би се акредитовале према SRPS ISO 15189:2008 АТС-УП11
- Смернице за исказивање обима акредитације сертификационих тела за системе менаџмента АТС-УП12
- Категоризација неусаглашености АТС-УП13
- Смернице за исказивање обима акредитације медицинских лабораторија АТС-УП14.

Amendments to and Adoption of New Documents

After internal audits have been carried out in 2008 and 2009, activities to amend management system documents were initiated. There was a total of 23 new issues and 15 revisions made with the aim of establishing a regulated management system, efficient and fast procedures harmonised with the EA documents.

The following ATS management system documents were amended or the new issues were adopted:

- Quality Manual ATS-PK01
- Rules of Accreditation ATS-PA01
- Rules for the Participation in Inter-laboratory Comparisons and Performance Testing Schemes ATS-PA02
- Rules for Achieving Acceptable Traceability of Measurement ATS-PA03
- Rules on the Use of Accreditation Symbol ATS-PA04,
- Rules of Cross-frontier Accreditation ATS-PA05
- Estimate of the Uncertainty of Measurement ATS-PA06
- Document Control ATS-PR01
- Selection of Assessors and Technical Experts and Performance Monitoring ATS-PR02
- Training of Assessors
- Briefing Seminar for ATS Technical Experts and Training of ATS Employees ATS-PR03
- Records Control ATS-PR04
- Internal Audits ATS-PR05
- Management Review ATS-PR06
- Nonconformities, Corrective and Preventive Actions ATS-PR07
- Identification of Needs and Assessment of ATS Client Satisfaction and Upgrade of Management System ATS-PR09
- Accreditation of Conformity Assessment Bodies ATS-PR11
- Assessment of CABs ATS-PR12
- Extension of the ATS Scope of Activities ATS-PR13
- Witnessing Criteria ATS-PR14
- Decision-making and Granting Accreditation ATS-PR15
- Resolution of Complaints and Appeals ATS-PR16
- List of Documents Containing Requirements to Be Met by Applicants for Accreditation and Accredited Bodies ATS-UP01
- Surveillance and Reassessment ATS-UP02
- Guides to the Accreditation Scope of Testing Laboratories ATS-UP03, Guides to the Accreditation Scope of Calibration Laboratories ATS-UP04
- Guides to the Accreditation Scope of Inspection Bodies ATS-UP05
- Conclusion of Contracts with Assessors and Technical Experts ATS-UP10
- Requirements to Be Met by Medical Laboratories Accredited as per SRPS ISO/ IEC 17025:2006 in order to Get Accredited as per SRPS ISO 15189:2008 ATS-UP11
- Guides to the Accreditation Scope of Certification Bodies Certifying Management Systems ATS-UP12
- Categorisation of Nonconformities ATS-UP13 and Guides to the Accreditation Scope of Medical Laboratories ATS-UP14.

Активности органа АТС-а

- 12. фебруара 2009. године одржана је 17. седница Управног одбора на којој су, између осталог, усвојена Правила прекограничне акредитације АТС-а, План и годишњи програм рада АТС-а за 2009. годину и донета одлука о подношењу пријаве за потписивање споразума са ЕА. Након седнице Управног одбора одржана је заједничка конститутивна седница Управног одбора и Савета за акредитацију (стручног саветодовног тела АТС-а по питањима из области акредитације), након које је одржана и прва седница на којој је Савет донео Пословник о раду и предложио Управном одбору формирање радних тела за одговарајуће врсте и области акредитације.
- 30. марта 2009. године Управни одбор је на својој 18. седници усвојио Правила и критеријуме за именовање, задужења и рад техничких комитета и идентификовао стране које у њима треба да учествују.
- 25. маја 2009. године одржана је 19. седница, а Управни одбор је извршио именовање чланова сталних техничких комитета за лабораторије, контролне организације и сертификациона тела.
- 3. јула 2009. године одржана је заједничка седница Управног одбора, Савета за акредитацију и техничких комитета АТС-а поводом обележавања 9. јуна – Међународног дана акредитације и 28. јуна – Дана акредитације у Републици Србији. Скупу је претходила 20. седница Управног одбора, а на заједничкој седници конституисани су технички комитети за лабораторије, контролне организације и сертификациона тела.
- 18. августа 2009. године одржана је 21. седница Управног одбора Акредитационог тела Србије током које је донет измењени План и годишњи програм рада за 2009. годину.
- 15. септембра 2009. године на својој 22. седници Управни одбор је усвојио нова Правила акредитације – четврто издање која су у потпуности усклађена са новим Статутом АТС-а.
- 16. новембра 2009. године у просторијама АТС-а одржани су први састанци техничких комитета за лабораторије, контролне организације и сертификациона тела на којима су изабрани председавајући комитета и њихови заменици. Током састанака техничких комитета разматране су актуелне теме из области акредитације и договорене су активности за наредни период. У наставку рада одржана је седница Савета за акредитацију на којој су учествовали и представници сва три техничка комитета.

Атмосфера са седнице техничког комитета за лабораторије / Meeting of the Technical Committee for Laboratories – atmosphere

Activities of the ATS Bodies

- 17th session of the Management Board was held on 12th February 2009. The Management Board adopted, inter alia, the Rules of Cross-frontier Accreditation of the Accreditation Board of Serbia and 2009 Annual Work Plan and Programme of the Accreditation Board of Serbia, and made a decision to submit the application in order to sign the agreement with EA. After the session of the Management Board, a joint consultative session of the Management Board and Accreditation Council (professional advisory body of the Accreditation Board of Serbia in matters of accreditation) was held. It was followed by the first session when the Accreditation Council adopted the Rules of Procedure, and the Council proposed to the Management Board to form the working bodies for certain types and fields of accreditation.
- At its 18th session held on 30th March 2009 the Management Board adopted the Rules and Criteria for Designation, Tasks and Operation of Technical Committees, and identified the parties to participate therein.
- 19th session of the Management Board of the Accreditation Board of Serbia was held on 25th May 2009 when the Management Board appointed the members of standing technical committees for laboratories, inspection bodies and certification bodies.
- On 3rd July a joint session of the Management Board, Accreditation Council and Technical Committees of the ATS was held on the occasion of celebrating 9th June, International Accreditation Day, and 28th June, Accreditation Day in the Republic of Serbia. The session was preceded by the 20th session of the Management Board, while the following technical committees were formed during the joint session: technical committee for laboratories, technical committee for inspection bodies and technical committee for certification bodies.
- 21st session of the Management Board of the Accreditation Board of Serbia was held on 18th August 2009 when the revised 2009 Plan and Annual Work Plan was adopted.
- The Management Board adopted, at its 22nd meeting held on 15th September 2009, new Rules of Accreditation (fourth edition) which were fully harmonised with the new Statute of the ATS.
- The first meetings of technical committees for laboratories, inspection and certification bodies were held on 16th November at the ATS premises when the chairs and their deputies were elected. Current accreditation-related issues were discussed during technical committee meetings and future activities were agreed upon. After the meetings have been finalised, the Accreditation Council held a meeting, whereas the representatives of all three technical committees took part therein.

Седница Управног одбора / Meeting of the Management Board

Међународне активности

АТЦ је 12. фебруара 2009. године поднео пријаву ЕА за покретање поступка за потписивање МЛА (ВЛА) споразума за лабораторије за испитивање и еталонирање и контролне организације, а томе су претходиле припреме које укључују измене у систему менаџмента, даље усклађивање праксе са захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 17011 и повећање ефикасности процеса акредитације.

У оквиру сарадње са ЕА током године представници АТЦ-а су учествовали у раду Сертификационог комитета, Инспекцијског комитета, Комитета за лабораторије, Комитета за мултилатералне споразуме, Комитета за хоризонталну хармонизацију, Комитета за комуникације и публикације, као и Генералне скупштине ЕА. У оквиру рада у комитетима ЕА представници АТЦ-а узели су учешће и у раду одговарајућих радних група.

АТЦ је постао придужени члан ILAC-а 17. фебруара 2009. године. У периоду од 10. до 20. октобра 2009. године у Ванкуверу, Канада, је одржан годишњи скуп IAF-а и ILAC-а. На овом најзначајнијем скупу за акредитацију на међународном нивоу први пут су присуствовали представници Републике Србије, др Дејан Крњајић, директор АТЦ-а, и мр Вида Живковић, директорка Дирекције за мере и драгоцене метале.

Представници Министарства економије и регионалног развоја, Привредне коморе Србије и конзорцијума AFNOR (Association Francaise de Normalisation), SIQ (Slovenian Institute of Quality and Metrology), DANAK (Den Danske Akkrediterings) и Универзитет у Љубљани потписали су 3. јуна у Привредној комори Србије Меморандум о разумевању и реализацији пројекта ЕУ „Техничка помоћ кључним институцијама и телима у области

др Боштјан Годец, SA, Жарко Петровић, БАТА, Дејан Крњајић, АТЦ, Данијел Пјер, председавајући ILAC-а, Ранко Николић, АТЦГ, Трпе Ристовски, ИАРМ
Dr Boštjan Godec, SA, Žarko Petrović, BATA, Dejan Krnjaić, ATS, Daniel Pierre, ILAC Chair, Ranko Nikolić, ATCG, Trpe Ristovski, IARM

International Activities

On 12th February 2009 the ATS submitted the application to the EA to instigate the procedure to sign the MLA (BLA) for testing and calibration laboratories, and inspection bodies, and it was preceded by the preparations involving changes in the management system, further harmonisation of the practice with the requirements of SRPS ISO/IEC 17011, and increase of the efficiency of the accreditation process.

As part of the cooperation with the EA, the ATS representatives took part throughout the year in the work of the Certification Committee, Inspection Committee, Laboratory Committee, Multilateral Agreement Committee, Horizontal Harmonisation Committee, Communications and Publications Committee, and EA General Assembly. Furthermore, ATS representatives took active participation in the work of relevant task forces while working on the EA committees.

On 17th February 2009 the ATS became an associate member of the ILAC. The annual meeting of the International Accreditation Forum (IAF) and International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC) was held in Vancouver, Canada, in the period

between 10th and 20th October 2009. For the first time representatives of the Republic of Serbia, Dejan Krnjaić PhD, ATS Director, and Vida Živković MSc, Director of the Directorate of Measures and Precious Metals, took part in this international event as the most important one in terms of accreditation.

On 3rd June Representatives of the Ministry of Economy and Regional Development, Serbian Chamber of Commerce and AFNOR (Association Francaise de Normalisation) Consortium, SIQ (Slovenian Institute of Quality and Metrology), DANAK (Den Danske Akkrediterings) and University in Ljubljana signed, at the Serbian Chamber of Commerce, the Memorandum of Understanding for the Implementation of the EU Project entitled "Technical Assistance to Key Institutions and Bodies in the Field of Standardisation, Accreditation, Metrology and Conformity Assessment in Serbia". The aim of this Project is to provide technical assistance to key institutions in the fields of standardisation, accreditation, metrology and conformity assessment bodies in the Republic of Serbia. The project is funded by the European Commission, while the implementation of the Project will last until October 2010 and it will be implemented in two phases to include regional

стандардизације, акредитације, метрологије и оцењивања усаглашености у Србији“ (Technical assistance to key institutions and bodies in the field of standardisation, accreditation, metrology and conformity assessment in Serbia). Циљ овог пројекта је да обезбеди техничку помоћ кључним институцијама и телима у области стандардизације, акредитације, метрологије и тела за оцењивање усаглашености у Републици Србији. Пројекат финансира Европска комисија и спроводиће се до октобра 2010. године и то у две фазе у регионалним коморама широм Србије. Биће реализован кроз организовање 40 семинара о стандардизацији и акредитацији (15 једнодневних семинара о стандардизацији и 25 дводневних семинара о акредитацији). Упоредо са кампањама о јачању свести у оквиру пројекта спроводиће се и активности на идентификацији и примени одговарајућих међулабораторијских поређења и шема оцењивања оспособљености, као и обуке запослених у АТЦ-у.

Састанак, на коме је договорена израда новог Закона о акредитацији, одржан је 7. октобра, у оквиру експертске мисије у организацији ТАИЕХ-а на тему хоризонталног законодавства које регулише област унутрашњег тржишта, инфраструктуре квалитета и акредитације. Радна група за израду закона започела је са радом у новембру и до краја године је припремила прву верзију нацрта закона.

Билатерална сарадња АТЦ-а са Акредитационим тијелом Црне Горе – АТЦГ, Институтом за акредитацију Македоније – ИАРМ и Институтом за акредитирање Босне и Херцеговине - БАТА настављена је и током 2009. године. Реализована је размена оцењивача (оцењивачи АТЦ-а су учествовали у оцењивањима која су спроводила ова акредитациона тела). Такође, представници ових акредитационих тела су учествовали у обукама за оцењиваче које је организовао АТЦ, а представници АТЦ-а су учествовали на Курсу за обуку водећих оцењивача за лабораторије (ISO/IEC 17025:2005) у организацији БАТА и Норвешке акредитације (NA) и на Курсу за оцењиваче за лабораторије за испитивање (SRPS ISO IEC 17025:2006) у организацији БАТА и Шведског акредитационог тела - SWEDAC.

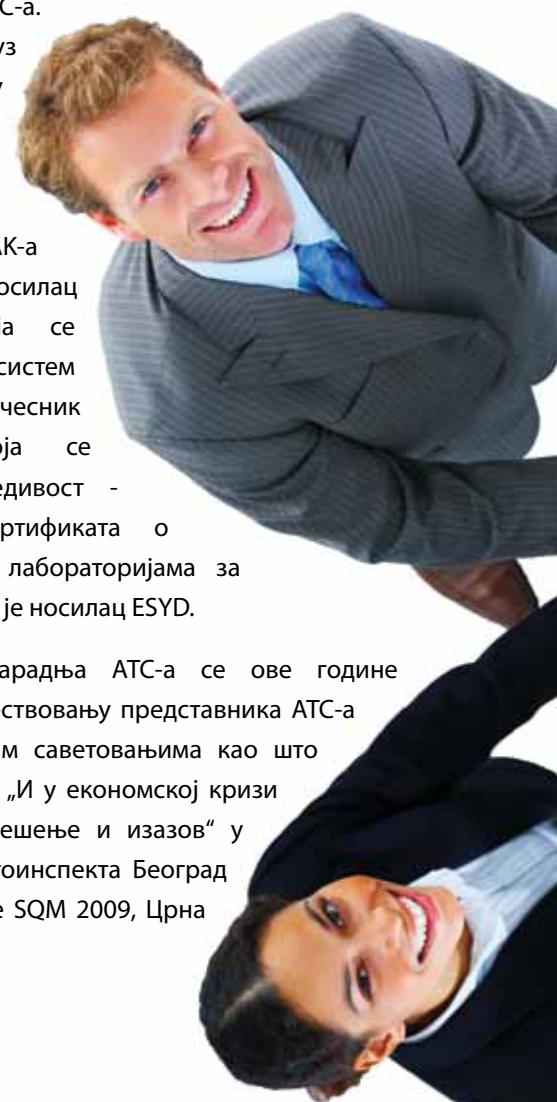
Започете су активности на одабиру предмета ПТ шема и лабораторија које ће учествовати у оквиру пројекта IPA 2008, Proficiency Testing (ПТ

шеме). Координатор активности и организатор будућих обука (фебруар и јун 2009. године) је Лабораторија за метрологију и квалитет, Факултета за електротехнику Универзитета у Љубљани која је уједно и саветодавно тело у оквиру пројекта. Пројекат ће обухватити организацију укупно 6 ПТ шема чији ће носиоци бити одабране пилот лабораторије. Завршни део обуке ће обухватити детаљну анализу резултата реализованих ПТ шема са посебним освртом на принципе међулабораторијских поређења, организацију ПТ шема и коришћене методе обраде резултата.

АТЦ је током ове године узео активно учешће у пројекту који организује и финансира Немачки метролошки институт (PTB - Physikalisch-Technische Bundesanstalt), а који се односи на помоћ акредитационим телима југоисточне Европе. Директни корисници пројекта су: Албанија, Босна и Херцеговина, Косово (UNSCR 1244/99), Македонија, Црна Гора и Србија, док су индиректни корисници: Хрватска, Грчка и Турска. До сада су организована два округластола (Скопље од 12. до 14. маја и Истанбул од 17. до 20. новембра) на којима су учествовали и представници АТЦ-а.

АТЦ је (уз асистенцију националног акредитационог тела Турске и Грчке, TURKAK-а и ESYD-а) носилац активности која се односи на систем менаџмента и учесник активности која се односи на следивост - прихватање сертификата о еталонирању у лабораторијама за испитивање чији је носилац ESYD.

Међународна сарадња АТЦ-а се ове године огледала и у учествовању представника АТЦ-а на међународним саветовањима као што су конференција „И у економској кризи квалитет је и решење и изазов“ у организацији Југоинспекта Београд и 13. саветовање SQM 2009, Црна Гора.

SCC offices throughout Serbia. It will be implemented by means of 40 seminars on standardisation and accreditation (15 one-day seminars on standardisation and 25 two-day seminars on accreditation). Activities to identify and implement relevant inter-laboratory comparisons and proficiency testing (PT) schemes, and to educate the ATS employees will be carried out in parallel with the project awareness raising campaigns.

A meeting on the occasion of the expert mission organised by TAIEX on the subject of horizontal legislation governing internal market, quality infrastructure and accreditation was held on 7th October 2009 at the premises of the Ministry of Economy and Regional Development. The Working Group in charge of the drafting of the law commenced its work thereon in November and prepared the first draft version of the Law by the end of the year.

Bilateral cooperation between the ATS and Accreditation Body of Montenegro (ATCG), Institute for Accreditation of Macedonia (IARM) and Institute for Accreditation of Bosnia & Herzegovina (BATA) continued in 2009. Exchange of assessors was organised (ATS assessors participated in

assessments performed by these accreditation bodies). Additionally, representatives of these accreditation bodies participated in training sessions for assessors that were organised by the ATS, while ATS representatives took part in the training course for lead assessors of laboratories (ISO/IEC 17025:2005) organised by BATA and Norwegian Accreditation (NA) and in the training course for assessors of testing laboratories (SRPS ISO IEC 17025:2006) organised by BATA and Swedish Board for Accreditation and Conformity Assessment (SWEDAC).

Activities to select PT scheme items and laboratories to participate in IPA 2008 Proficiency Testing Project started. The Project Implementation Agency and organiser of future training (February and June 2009) is the Laboratory of Metrology and Quality, Faculty of Electrical Engineering, University of Ljubljana, that is at the same time an advisory body on the project. The project will include a total of 6 PT schemes to be implemented by the selected pilot laboratories. The final part of the training will include a detailed analysis of the results of the performed PT schemes with a special emphasis on the principles of inter-laboratory comparisons, organisation of PT schemes and used result processing method.

During this year the ATS took active participation in the project organised and financed by the German Metrology Institute (PTB - Physikalisch-Technische Bundesanstalt). The project is designed to help the accreditation bodies from South East Europe. Direct project beneficiaries are: Albania, Bosnia & Herzegovina, Kosovo (UNSCR 1244/99), Macedonia, Montenegro and Serbia, while the indirect beneficiaries are as follows: Croatia, Greece and Turkey. Two round-table discussions were organised so far (Skopje, 12-14 May, and Istanbul, 17-20 November) where the ATS participants took part as well. The ATS is (assisted by the national accreditation bodies of Turkey and Greece, TURKAK and ESYD) a key coordinator for the activity relating to the management system and is participating in the activity relating to traceability – recognition of calibration certificates in testing laboratories the coordinator of which is ESYD.

This year international cooperation activities of the ATS implied the participation of the ATS representatives in international conferences such as the conference entitled "In times of crises quality is both solution and challenge" organised by Jugoinspekt Belgrade, and 13th SQM 2009 conference, Montenegro.

Комукације и ПР

Један од важних задатака, које АТЦ обавља као национално тело за акредитацију у сарадњи са другим институцијама које су задужене за развој и имплементацију стандарда и доношење одговарајућих прописа у области оцењивања усаглашености, јесте промоција акредитације како би на што бољи начин све заинтересоване стране биле информисане о значају, улози и предностима система акредитације. Промовишући значај акредитације, АТЦ своје активности усмерава на усавршавање знања и подизање свести о улози система акредитације у Србији, Европској унији и свету, превасходно указујући на директне користи од акредитације за све учеснике у том процесу, а које се односе на значајан допринос унапређењу квалитета наших производа и повећаној конкурентности на иностраном тржишту.

Предавање за студенте Факултета организационих наука, Универзитета у Београду, као и других универзитета Републике Србије, током којег су се упознали са радом АТЦ-а, одржано је 4. марта 2009. године у просторијама АТЦ-а у оквиру тродневног семинара за студенте посвећеног управљању квалитетом.

3. јула је одржана заједничка седница Управног одбора, Савета за акредитацију и техничких комитета Акредитационог тела Србије (АТЦ) поводом обележавања 9. јуна – Међународног

дана акредитације и 28. јуна – Дана акредитације у Републици Србији.

Свечану седницу је отворила Јелена Поповић, помоћник министра за економију и регионални развој, честитавши присутнима Дан акредитације и нагласивши значај успешне сарадње између Министарства економије и регионалног развоја, са једне стране, и АТЦ-а, са друге, у предстојећим процесима европских интеграција. Она је представила активности Министарства, говорећи о скоријој законодавној активности Владе и Скупштине. Током 2009. године усвојени су Закон о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености и Закон о стандардизацији, а следећи приоритет је доношење Закона о метрологији и Закона о акредитацији. Помоћник министра је изразила велико задовољство због извођења CARDS пројекта који финансира Европска унија. Србија треба да усвоји велики број европских стандарда до 2011. године, као и да усвоји нове законе из области акредитације и метрологије, који ће унапредити целокупан процес интеграције, нагласила је Јелена Поповић.

Говорећи о активностима, спроведеним у АТЦ-у у претходном периоду, др Крњаић се посебно осврнуо на остварене резултате који се односе на уведене шеме за акредитацију сертификационих тела за системе менаџмента у складу са захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 17021:2007 и акредитацију медицинских лабораторија према захтевима стандарда SRPS ISO 15189:2008. "Жеља нам је да

Communications and PR

One of the important tasks performed by the ATS as a national accreditation body in cooperation with other institutions in charge of development and implementation of standards and adoption of relevant regulations governing conformity assessment is to promote accreditation so as to inform all interested parties in the best possible way of the importance, role and benefits of the accreditation system. By promoting the importance of accreditation, the ATS directs its activities to upgrading knowledge and awareness raising of the role of the accreditation system in Serbia, European Union and worldwide. First of all, ATS points out to the direct benefits of accreditation for all participants in the process, while these benefits pertain to a significant contribution to the development of quality of our products and increase of competitiveness on foreign markets.

On 4th March 2009 the ATS gave a lecture at its premises for the students of the Faculty of Organisational Sciences, University of Belgrade, and for the students from other universities of the Republic of Serbia during which they were introduced to the work of the ATS. It was a part of a three-day seminar for students dedicated to quality management. On Friday, 3rd July a joint session of the Management Board, Accreditation Council and technical committees of the Accreditation Board of Serbia (ATS) was held on the occasion of celebrating 9th June, International Accreditation Day, and 28th June, Accreditation Day in the Republic of Serbia.

The session was preceded by the 20th session of the Management Board, while the following technical

Јелена Поповић, помоћник министра економије и регионалног развоја, др Дејан Крњајић, директор АТС-а и проф. др Слободан Петровић, председник УО / Jelena Popović, Assistant Minister of Economy and Regional Development, Dejan Krnjaić PhD, ATS Director and Prof. Slobodan Petrović PhD, MB Chairman

committees were formed during the joint session: technical committee for laboratories, technical committee for inspection bodies and technical committee for certification bodies.

The gala session was opened by Jelena Popović, Assistant Minister of Economy and Regional Development, and she wished the present participants a happy Accreditation Day and emphasised the importance of successful cooperation between the Ministry of Economy and Regional Development, on one hand, and the ATS, on the other hand, in the forthcoming European integration process. Ms Popović gave a presentation on the MoERD activities and spoke about the recent legislative activities of the Government and Parliament. The following laws were adopted in 2009: Law on Technical Requirements for Products and Conformity Assessment, and the Law on Standardisation, while the next priority will be to adopt the Law on Metrology and Law on Accreditation. The Assistant Minister expressed great satisfaction with the implementation of the CARDS Project funded by the European Union. Jelena Popović emphasised that Serbia needed to adopt a large number of European standards by 2011, and new laws governing accreditation and metrology that would upgrade the entire process of integration.

While talking about the activities implemented at the ATS in the previous period, Mr Krnjaić paid special attention to achieved results pertaining to accreditation schemes that had been introduced for the accreditation of certification bodies certifying management systems in keeping with the requirements of SRPS ISO/IEC 17021:2007 and for the accreditation of medical laboratories in keeping with the requirements of SRPS ISO 15189:2008. "It is our wish to intensify the connections and communication with the Government and respective Ministries, business entities, accredited

интензивирамо везе и комуникације са Владом и одговарајућим министарствима, привредним субјектима, акредитованим организацијама и другим заинтересованим странама кроз промоцију значаја и улоге акредитације у оцењивању усаглашености у Србији, и због тога се посебно захваљујемо Министарству на подршци коју нам пружа”, нагласио је др Крњаић. Прослава јубилеја је и ове године била радна, а током свечане седнице директор АТЦ-а, др Дејан Крњаић, уручио

др Дејан Крњајић, проф. др Нада Мајкић и проф. др Слободан Петровић / Dejan Krnjaić PhD, Prof. Nada Majkić PhD and Prof. Slobodan Petrović PhD, MB Chairman

је проф. др Нади Мајкић, директорки Института за медицинску биохемију Клиничког центра Србије, први сертификат о акредитацији медицинских лабораторија према стандарду SRPS ISO 15189:2008.

АТЦ приликом организовања својих послова води рачуна да је увек окренут ка кориснику својих услуга како би се њему пружила ефикасна и квалитетна услуга, уз уважавање интереса свих заинтересованих страна у процесу акредитације путем отворених канала комуникације и сарадње. Крајем године спроведена је анкета о идентификацији потреба и задовољењу услуга корисника АТЦ-а, на коју је одговорило 41% акредитованих организација. На основу добијених резултата АТЦ би требало да предузме активности у следећим областима: спровођење семинара и курсева од интереса за акредитоване организације (мерна несигурност, следивост мерења и сл.), уједначавање критеријума за рад оцењивача, побољшавање опције претраживања на сајту по кључној речи у делу Регистра акредитованих организација и преиспитивање трошкова акредитације.

Начин оцењивања:

Classification:

5 – задовољавајуће / satisfactory

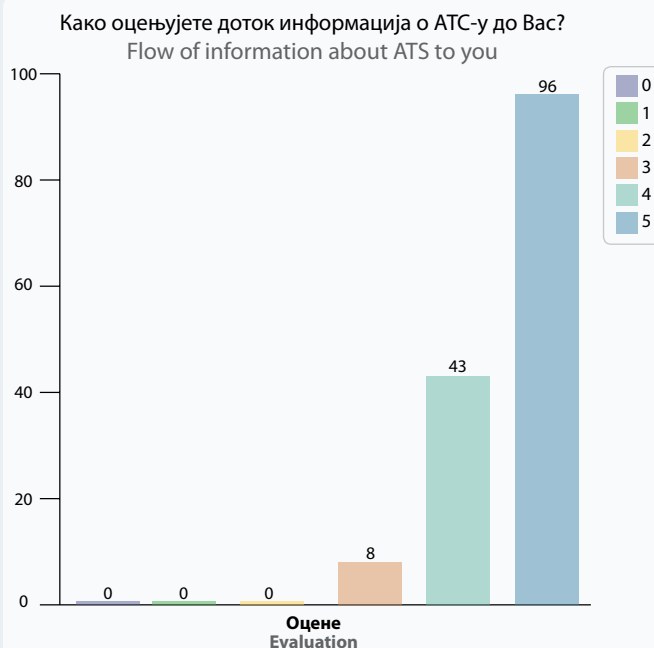
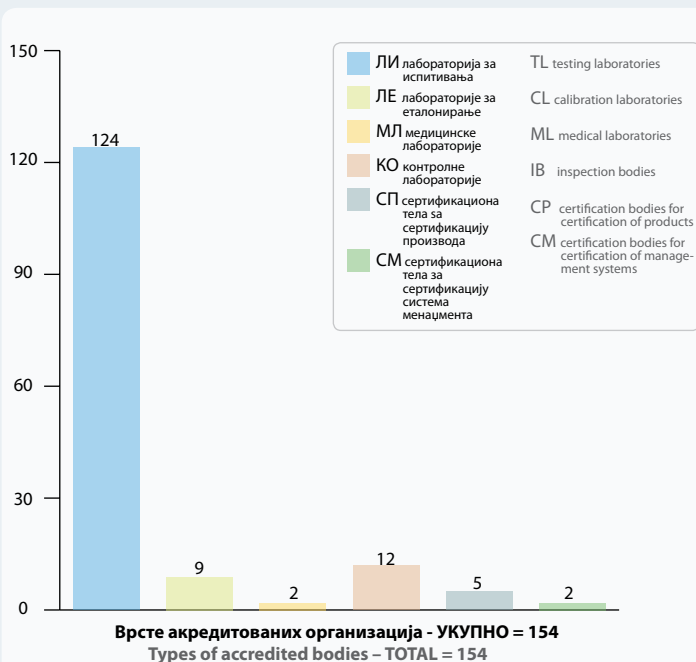
4 – задовољавајуће уз мање недостатке / satisfactory with minor shortcomings

3 – задовољавајуће уз недостатке / satisfactory with shortcomings

2 – задовољавајуће уз значајне недостатке / satisfactory with significant shortcomings

1 – незадовољавајуће / unsatisfactory

0 – без могућности оцењивања/није квалификован да оцени / unclassified/not qualified to assess

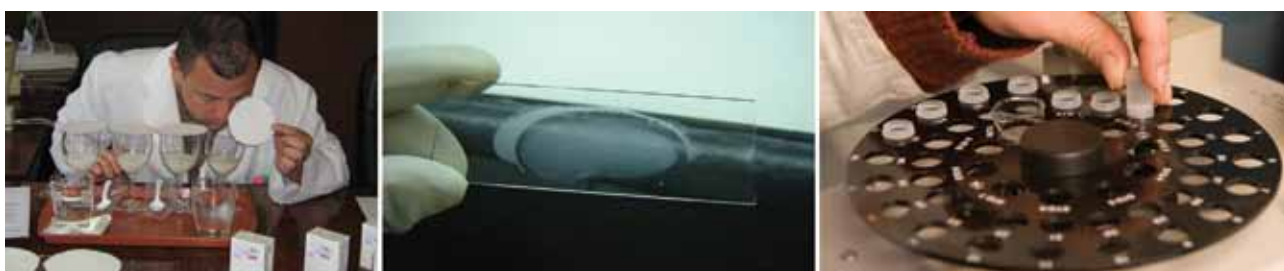

CABs and other interested parties by promoting the importance and role of accreditation in conformity assessment process in Serbia, and therefore we would like to express special thanks to the Ministry for the support they have been providing”, emphasised Mr Krnjaić.

The jubilee was celebrated once again in a working atmosphere, and during the gala session the Director of the ATS, Dejan Krnjaić PhD, presented Professor Nada Majkić PhD, Director of the Institute for Medical Biochemistry of the Clinical Centre of Serbia, with the first accreditation certificate for medical laboratories as per SRPS ISO 15189:2008.

When organising its activities, the ATS strives to be

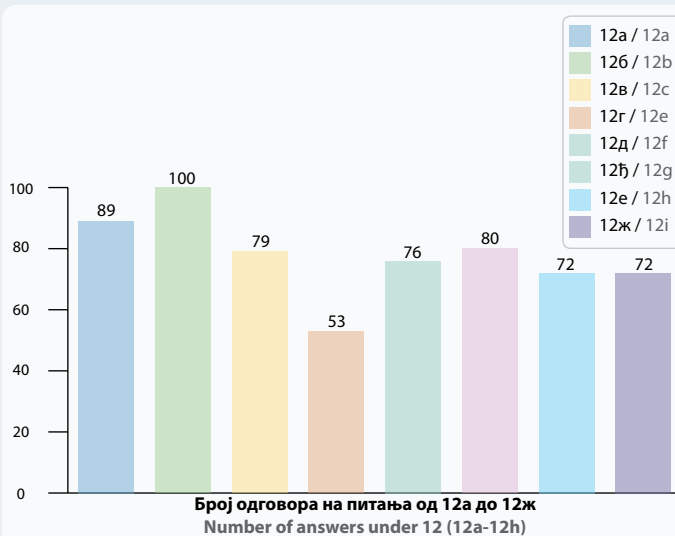
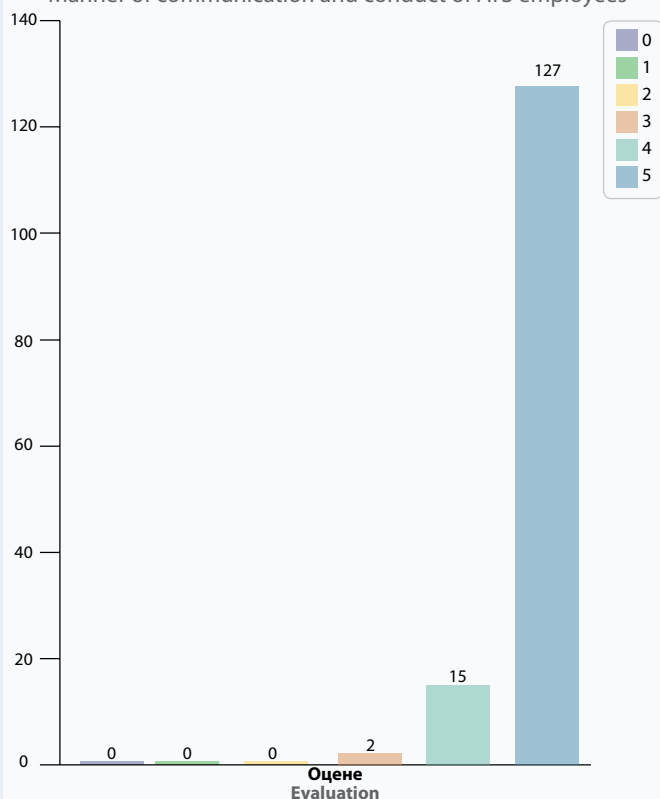
oriented to its clients in order to provide efficient and quality service by respecting interests of all interested parties in the accreditation process. This can be achieved by means of open channels of communication and cooperation. A survey on the identification of needs and satisfaction of ATS clients was conducted at the end of the year, and 41% of accredited CABs replied. The results revealed that the ATS should undertake actions in the following fields: delivery of training seminars and courses of interest to accredited CABs (uncertainty of measurement, traceability of measurement, etc.), harmonisation of criteria for the work of assessors, improvement of ATS website search engine by using key words for the Register of Accredited CABs and review of accreditation fees.

Наведите какво је Ваше мишљење о акредитацији коју вам додељује АТС када је реч о додатним могућностима и унапређењу пословних активности

Please state your opinion on accreditation granted by the ATS in terms of new possibilities and upgrade of business activities

Начин комуникације и понашања у АТС-у
Manner of communication and conduct of ATS employees

12a: све већи кредибилитет	12a: increasing credibility
12б: повећање поверења у резултате испитивања и додељене сертификате у Републици Србији	12b: increasing trustworthiness of the results of testing and granted certificates in the Republic of Serbia
12в: побољшање пружених услуга, побољшање тачности и прецизности код вршења активности	12c: improvement of the services provided, improving accuracy and precision in the execution of activities
12г: повећање ефикасности рада	12d: increasing the efficiency of work
12д: лакше је привући клијенте	12e: easier to find clients
12ђ: увођење система контроле документације	12f: introduction of a system for controlling documentation
12е: увођење реда у акредитованој организацији	12g: introduction of order in an accredited body
12ж: унапређење пословања и остваривање бољих пословних резултата	12h: upgrade of business activities and better business results

Семинари/конференције

Семинари, на којима су представници АТЦ-а одржали предавања, су:

- Семинар “Са акредитацијом у Европу” - Помоћник министра за сектор за конкурентност и инфраструктуру квалитета у Министарству економије и регионалног развоја, Јелена Поповић, отворила је семинар “Са акредитацијом у Европу”, који се у организацији АТЦ-а одржао 25. јануара у конгресном “Центру Сава” и на коме је присуствовало преко 500 представника акредитованих организација, оцењивача и техничких експерата. Циљ семинара је да се акредитоване организације, оцењивачи и технички експерти АТЦ-а упознају са новом регулативом ЕУ која се односи на мере за стављање робе на тржиште, акредитацију и надзор над тржиштем, новинама у раду АТЦ-а, новим правилима и релевантним документима у којима су дефинисани критеријуми за спровођење поступка акредитације.

Поповић је на скупу истакла да, у циљу усклађивања примене стандарда на добровољној основи у складу са светским принципима, Србији предстоји укидање великог броја стандарда који су обавезни, а обавезност одређених стандарда биће регулисана применом одговарајућих

техничких прописа. Помоћница министра је истакла да је Србија обавезна да до 2012. године преузме приближно 80 % стандарда Уније, а додала је да то представља један од девет услова за пријем у ЕУ.

Присутнима се обратио и шеф сектора за европске интеграције и економију Делегације Европске комисије у Србији, Алберто Камарата који је нагласио значај акредитације за унапређење европског тржишта. Он је указао на чињеницу да ЕУ помаже Србији давањем савета и пружањем техничке помоћи када је реч о инфраструктури квалитета, будући да је кроз CARDS и IPA програме издвојила близу 10 милиона евра.

Др Крњић је говорио о раду АТЦ-а током претходне године и представио присутнима нову регулативу ЕУ о стављању роба на тржиште, акредитацију и надзор на тржишту. На семинару су говориле и Вида Живковић, заменик директора АТЦ-а, Наталија Јовичић Зарић, помоћник директора за послове акредитације, и Биљана Томић, начелник одељења за правне и опште послове, које су акредитованим организацијама, оцењивачима и техничким експертима презентовале нова Правила акредитације, унапређене и измењене документе значајне за критеријуме и спровођење

Seminars/Conferences

The ATS representatives gave lectures at the following seminars:

- Seminar entitled “Accreditation Will Lead Us to Europe” - Jelena Popović, Assistant Minister in the Sector for Competitiveness and Quality Infrastructure within the Ministry of Economy and Regional Development, opened the seminar entitled “Accreditation Will Lead Us to Europe” that was organised by the Accreditation Board of Serbia and was held at the Sava Centre for more than 500 representatives of accredited bodies, assessors and technical experts. The aim of the seminar was to introduce the accredited bodies, assessors and technical experts of the ATS to the new EU Regulation pertaining to measures for marketing of goods, accreditation and market surveillance, novelties in the work of the ATS, new rules and relevant documents defining criteria for the implementation of accreditation process. During the seminar Ms Popović emphasised that Serbia would be facing the revocation of a large number of mandatory standards, while the mandatory status of other standards would be confirmed through the implementation of relevant technical regulations. The Assistant Minister highlighted that Serbia was under an obligation to take on about 80 percent of the EU

standards by 2012, and added that that was one of nine conditions for the EU membership.

Alberto Camarata, Chief of the Section for European Integrations and Economy of the European Commission in Serbia, addressed the present participants and emphasised the importance of the accreditation system for the development of the European market. He pointed to the fact that the EU provided help to Serbia in the form of advice and technical assistance in quality infrastructure which was underpinned by a donation of about 10 million Euros through CARDS programmes and IPA Projects.

Dejan Krnjajić PhD, ATS Director, talked about the work of the ATS during the previous year and presented to the participants the new EU regulation on marketing of goods, accreditation and market surveillance. The following persons gave lectures at the seminar: Vida Živković, ATS Deputy Director, Natalija Jovičić Zarić, Assistant Director for Accreditation Affairs, and Biljana Tomić, Head of the Division for Legal and General Affairs, to present to the accredited bodies, assessors and technical experts the new Rules of Accreditation, upgraded and amended documents relevant to the accreditation criteria and process, and to present the requirements of SRPS ISO/IEC

поступка акредитације, захтеве стандарда SRPS ISO/IEC 17025 и SRPS ISO/IEC 17020 за која су потребна додатна објашњења и тумачења са аспекта акредитованих организација. Током поподневног дела семинара на коме су учествовали само оцењивачи и технички експерти презентован је предлог измене процедура којима се дефинише избор и праћење перформанси оцењивача и техничких експерата, као и њихова права и обавезе. Мр Наталија Јовичић Зарић представила је оцењивачима и техничким експертима примере из праксе (позитивне и негативне) уз дискусију, која је имала за циљ да се унапреди процес оцењивања, при чему је скренула пажњу на негативне примере примене корективне мере како би се уочене примедбе што пре отклониле. Последња тема на семинару, али подједнако важна као све остале, односила се на округли сто: Унапређење оцењивања и предлози за измене и допуне контролне листе, радних листа и других докумената током којег је мр Вида Живковић била модератор. Оцењивачи и технички експерти били су у прилици да предложе измене докумената или упуте примедбе, односно сугестије како би олакшали свој рад, унапредили оцењивање и комуникацију са АТС-ом. Већина предлога оцењивача и техничких експерата је прихваћена и односи се на измену поступка акредитације и процедура унутар АТС-а, које су тренутно у фази реализације због унапређења система менаџмента, што је, како је др Крњаић у свом излагању истакао, приоритет АТС-а.

- Акредитација медицинских лабораторија - У оквиру састанка Секције микробиолога Српског лекарског друштва др Дејан Крњаић, директор АТС-а, одржао је 27. јануара предавање на тему: Акредитација медицинских лабораторија.
- Прва специјална конференција "Национални систем акредитације - стање и будући развој"

одржана је 3. јуна на Машинском факултету у Београду, на којој су представници АТС-а одржали предавања на Петој годишњој конференцији НТК за акредитоване лабораторије („Тренутно стање и перспективе у Републици Србији“ - др Дејан Крњаић и „Правила акредитације“ - Биљана Томић) и пет предавања на специјалној конференцији посвећеној акредитацији у којима су изнета искуства о проблемима уоченим у раду акредитованих организација („Значај и улога акредитације у свету, Европи и Републици Србији“ - др Дејан Крњаић; „Метролошки аспекти потврђивања компетенције тела за оцењивање усаглашености“ - мр Вида Живковић; „Како превазићи проблеме у раду акредитованих организација“ - мр Наталија Јовичић Зарић; „Испитивање – контролисање – сертификација – како их разликовати“ - Љубица Живанић и мр Драган Бадњар; „Како обезбедити квалитет резултата испитивања“ - Душанка Сантовац и Љиљана Маркићевић).

- Научно стручни форум SIZIT 09 - Сигурност информација, злоупотребе информационих технологија одржан је 1. и 2. јула у Институту "Михајло Пупин" у Београду. Форуму је, као представник АТС-а присуствовала мр Вида Живковић, која је изложила рад под називом "Систем менаџмента безбедношћу информација - улога и значај сертификације и акредитације", чији су аутори мр Вида Живковић и др Дејан Крњаић.
- Светски дан квалитета и Европска недеља квалитета 2009. године - У оквиру ове манифестације у Сава центру 10. и 11. новембра одржано је саветовање „Квалитетом у свет“ на коме је директор АТС-а, др Дејан Крњаић, одржао предавање „Акредитација – данас у Европи, свету и Србији“ (др Дејан Крњаић, мр Наталија Јовичић Зарић).

17025 and SRPS ISO/IEC 17020 where additional interpretation and explanations were needed. During the afternoon session that was organised only for assessors and technical experts the following issues were presented: proposed amendments of procedures to define the selection and monitoring of procedures as regards performances of assessors and technical experts, and their rights and obligations. Natalija Jovičić Zarić MSc presented to the assessors and technical experts practical examples (positive and negative ones) during discussion that aimed at upgrading of the assessment process, whereas negative examples related to the implementation of corrective measures to rectify the identified deficiencies as soon as possible. The last seminar topic, but equally important as any other, related to a round-table discussion: Development of assessment and proposed amendments of the checklist, working lists and other documents with Vida Živković MSc as a facilitator. Assessors and technical experts were in a position to propose amendments of documents or present complaints or make suggestions that would facilitate their work, upgrade assessment process and communication with the ATS. Majority of proposals made by assessors and technical experts was adopted since they related to the changes in the accreditation process and amendments to the ATS procedures that were being implemented due to the upgrade of the management system. This is, as Mr Krnjaić emphasised during his lecture, a priority of the ATS.

- Accreditation of Medical Laboratories - On Tuesday, 27th January, Dejan Krnjaić PhD, ATS Director, gave a lecture on the subject of accreditation of medical laboratories at a meeting of the Microbiology Department within the Serbian Medical Society.
- The first special conference entitled "National System of Accreditation – Current Situation and Future Developments" was held on Wednesday, 3rd June at the

Faculty of Mechanical Engineering in Belgrade where the ATS representatives gave lectures during the fifth Annual NTK Conference for accredited laboratories (Dejan Krnjaić PhD on the subject of "Current Situation and Prospects in the Republic of Serbia"; and Biljana Tomić, Head of the Department for Legal and General Affairs, on the subject of "Rules of Accreditation") and five lectures at the special conference dedicated to accreditation during which experiences on problems in the work of accredited bodies ("Importance and Role of Accreditation in the world, Europe and the Republic of Serbia" Dejan Krnjaić PhD; "Metrological aspects of CAB competence confirmation" the ATS Deputy Director, Vida Živković MSc; "How to Overcome Problems Found in the Work of Accredited Bodies" Natalija Jovičić Zarić MSc; "Testing-Inspection-Certification: How to Differentiate between Them" - Ljubica Živanić and Dragan Badnjar; "How to Ensure the Quality of Test Results" - Dušanka Santovac and Ljiljana Markićević).

The Scientific and Technical Forum entitled SAFETY OF INFORMATION, MISUSE OF INFORMATION TECHNOLOGIES - SIZIT 09 was held on 1st and 2nd July at the Mihajlo Pupin Institute in Belgrade. Vida Živković MSc, attended the forum as an ATS representative and she presented the paper entitled "Safety Management Information System – Role and Importance of Certification and Accreditation", the authors of which were Vida Živković MSc, and Dejan Krnjaić PhD.

2009 World Quality Day and European Quality Week - A conference entitled Kvalitetom u svet (Quality Will Lead Us to the World) was held as a part of the event at the Sava Center on 10th and 11th November where the ATS Director, Dejan Krnjaić PhD gave a lecture on the subject of "Accreditation today – trends in Europe, world and Serbia" (Dejan Krnjaić PhD, Natalija Jovičić Zarić MSc).

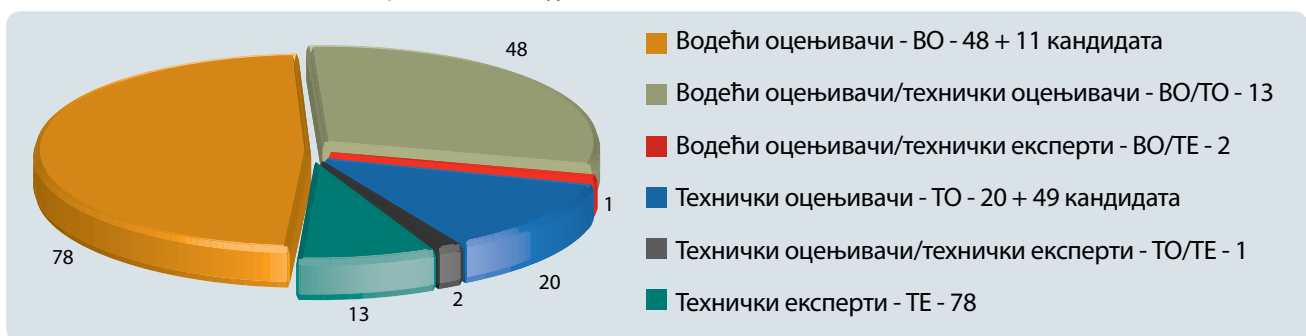
Запослени и оцењивачи АТС-а

АТС има 26 стално запослених и већину запослених (80,8%) чине високо образовани профили, од тога 14 са високом стручном спремом, 5 магистара и 2 доктора наука, док је 3,8% запослених са вишом стручном спремом и 15,4% са средњом стручном спремом.

АТС у процесу акредитације ангажује оцењиваче и техничке експерте, који имају одговарајуће образовање, стручност и потребно искуство у областима које оцењују, односно када дају своје стручно мишљење. Професионална компетентност оцењивача и техничких експерата обезбеђује се

кроз континуирано професионално усавршавање и едукацију, као и одговарајуће обуке у систему акредитације које организује АТС.

У Регистру оцењивача и техничких експерата АТС-а на крају 2009. године било је 152 уписана оцењивача и техничка експерта и 60 кандидата за оцењиваче који су у поступку осведочења, а од којих је 12 оцењивача запослено у АТС-у (11 водећих оцењивача и 1 кандидат за оцењивача). У току 2009. године склопљено је 135 уговора са оцењивачима АТС-а.

Током 2009. године одржане су 3 обуке за водеће/техничке оцењиваче и оцењиваче за медицинске лабораторије, 2 информативна семинара за техничке експерте и 2 годишња семинара. Комисија за избор оцењивача и праћење перформанси у складу са процедуром израдила је план праћења рада оцењивача и техничких експерата и обавила 50 праћења током којих се осведочила у њихов рад.

Обуке у 2009. години	Реализовано	Број полазника
Редовни годишњи семинар за акредитоване организације, оцењиваче и техничке експерте АТС-а	22. 01. 2009.	520
Обука за оцењиваче за медицинске лабораторије према SRPS ISO 15189:2009	09. 03. - 11. 03. 2009.	15
Обука за водеће оцењиваче за лабораторије за испитивање и еталонирање (SRPS ISO IEC 17025:2006) и контролне организације (SRPS ISO IEC 17020:2002)	18. 5. - 22. 5. 2009.	19
Курс за техничке оцењиваче за лабораторије за испитивање (SRPS ISO IEC 17025:2006) и контролне организације (SRPS ISO/IEC 17020:2002)	09. 11. - 13. 11. 2009.	29
Информативни семинар за техничке експерте	08. 06. 2009.	97
Информативни семинар за техничке експерте за потребе оцењивања према SRPS ISO/IEC 17021: 2008	28. 12. 2009.	11
Годишњи семинар за водеће и техничке оцењиваче АТС-а	22. 12. 2009.	51

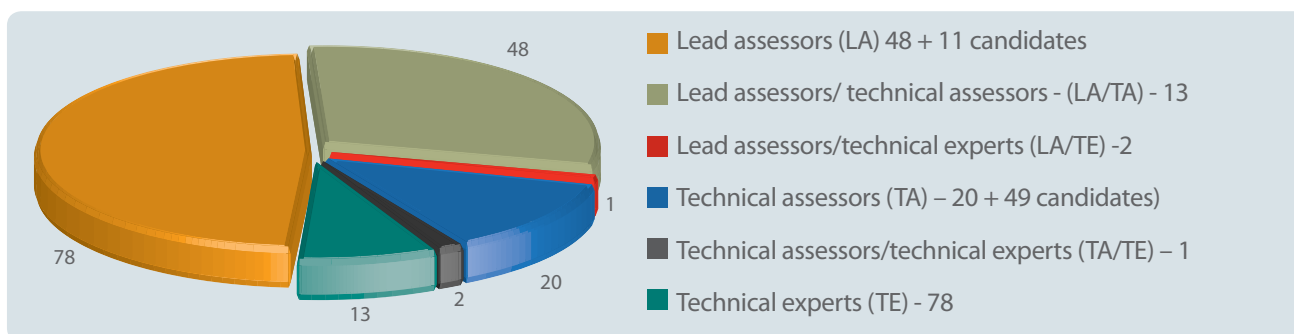
ATS Employees and Assessors

The ATS has 26 permanent employees and most of the employees (80.8%) hold university degrees, while 14 of them hold MSc or PhD degrees, i.e. 5 MSc staffs and 2 PhD staffs, 3.8% of employees hold a college degree, and 15.4% of them are high school diploma staffs.

In the process of accreditation the ATS shall use assessors and technical experts with relevant educational background, experience and training in fields they assess, i.e. when they provide their professional opinion. Competence of assessors and

technical experts is provided through continuous professional development and education, and through relevant training in the accreditation system that is delivered by the ATS.

At the end of 2009 the ATS Register of Assessors had 152 registered assessors and technical experts and 60 candidates for assessors whose work needs to be witnessed, while 12 of them were the ATS employees (11 lead assessors, and 1 candidate for assessor). 135 contracts were concluded with the ATS assessors in 2009.

There were 3 training sessions delivered in 2009: for lead/technical assessors and assessors for medical laboratories, 2 briefing seminars for technical experts and 2 annual seminars. Committee for the Selection of Assessors and Performance Monitoring drafted, in accordance with the procedure, a plan for monitoring the work of assessors and technical experts, and performed 50 witnessing sessions of their work.

Training sessions in 2009	Implemented	Number of trainees
Traditional annual seminar for accredited CABs, ATS assessors and technical assessors	22.01.2009	520
Assessor training for medical laboratories as per SRPS ISO 15189:2009	09.03. -11.03.2009	15
Lead assessor training for testing and calibration laboratories (SRPS ISO IEC 17025:2006) and inspection bodies (SRPS ISO IEC 17020:2002)	18.5. - 22.5.2009	19
Technical assessor training course for testing laboratories (SRPS ISO IEC 17025:2006) and inspection bodies (SRPS ISO/IEC 17020:2002)	09.11. - 13.11.2009	29
Briefing seminar for technical experts	08.06.2009	97
Briefing seminar for technical experts for the purpose of assessment as per SRPS ISO/IEC 17021: 2008	28. 12.2009	11
Annual seminar for ATS lead and technical assessors	22.12.2009	51

Обуке за водеће/техничке оцењиваче су веома садржајне и обухватају упознавање кандидата са: садржајем и практичном применом референтних стандарда, планирањем, организовањем и извођењем оцењивања у складу са захтевима стандарда, идентификовањем, класификовањем и извештавањем о неусаглашеностима, аспектима оцењивања и познавањем правила и процедура у поступку оцењивања. Полазници обуке се упознају и са прописима из области акредитације и оцењивања усаглашености, Европским заједничким тржиштем и оцењивањем усаглашености, стандардом SRPS ISO/IEC 17011:2007 Оцењивање усаглашености – Општи захтеви за акредитациона тела која акредитују тела за оцењивање усаглашености. Спровode се кроз предавања, вежбе и интерактивни рад у групама (решавање замишљених ситуација оцењивања, дискусију, утврђивање и извештавање о неусаглашеностима и сл.), а том приликом полазницима се представљају документи АТЦ-а који се односе на акредитацију, као и сам поступак и критеријуми, као и методе и технике оцењивања.

Предавачи на обукама и информативним семинарима су били: др Дејан Крњић, мр Вида Живковић, мр Наталија Јовичић Зарић, Љубица Живанић, мр Светлана Голубовић и Биљана Томић, а обукама су присуствовали и полазници из Македоније, Босне и Херцеговине и Црне Горе, као и запослени у АТЦ-у.

У складу са Процедуром АТЦ-ПР03 Обука за оцењиваче, информативни семинар за техничке експерте АТЦ-а и обука запослених у АТЦ-у, осим организованих обука/семинара за оцењиваче/техничке експерте, у току 2009. године, стално запослени у АТЦ-у похађали су специјализоване курсеве за: одређену врсту и област акредитације, релевантне стандарде (ISO 9001, ISO/IEC 27001, ISO 14001, ISO 22000) и финансијско пословање.

Од 6. до 8. маја 2009. године у Београду одржан је курс TrainMic – Принципи и примене метрологије у хемији, уз техничку подршку Дирекције за мере и драгоцене метале и сарадњу Института за прехранбене технологије из Новог Сада, којем су присуствовали и запослени у АТЦ-у. Обука је намењена стручњацима из лабораторија за испитивање/еталонирање, представницима акредитационог тела и научно-истраживачких институција са циљем јачања националне мерне инфраструктуре и побољшања квалитета и поузданости резултата мерења у складу са стандардом ISO/IEC 17025.

У периоду од 09. до 14. фебруара 2009. године одржан је Курс за обуку водећих оцењивача за лабораторије (ISO/IEC 17025:2005) у Фојници, Босна и Херцеговина, у организацији Норвешке акредитације (НА) и Института за акредитирање Босне и Херцеговине (БАТА). У оквиру билатералне сарадње акредитационих тела из региона земаља западног Балкана семинару су присуствовали и представници акредитационих тела Македоније (ИАРМ), Црне Горе (АТЦГ), Хрватске (НАА) и Србије. У име АТЦ-а семинару је присуствовала и успешно га завршила мр Милица Јовчић, менаџер предмета акредитације.

У периоду од 22. до 26. јуна у Сарајеву је одржана обука за техничке оцењиваче према стандарду ISO/IEC 17025, а у оквиру пројекта „Развој квалитета и регулаторне инфраструктуре за сигурност и квалитет хране у југо-источној Европи“. Обуку је организовало Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Институт за акредитирање БиХ (БАТА) под покровитељством шведске развојне агенције SIDA, а присуствовали су, поред представника организатора и тела за оцењивање усаглашености у области хране са територије Босне и Херцеговине, и представници из земаља региона - Србије, Црне Горе и Македоније. Обуци је испред АТЦ-а присуствовао мр Братислав Милошевић.

Training for lead/technical assessors is very extensive and includes the introduction of candidates to: content and practical application of reference standards, planning, organisation and performance of assessment in accordance with the requirements of the standard, identification and classification of and reporting on nonconformities, aspects of assessment and knowledge of rules and procedures in the assessment process. Trainees are introduced to regulations governing accreditation and conformity assessment, Single European Market and nonconformity assessment, SRPS ISO/IEC 17011:2007 Conformity assessment – General requirements for accreditation bodies accrediting conformity assessment bodies. The training consists of lectures, exercises and interactive group work (assessment simulation exercises, discussion, identification of conformities and reporting thereon), tracking candidate performance and final test. During training, participants were presented with ATS accreditation-related documents, procedures, criteria, methods and assessment techniques.

The lecturers were as follows: Dejan Krnjaić PhD, Vida Živković MSc, Natalija Jovičić Zarić MSc, Ljubica Živanić, Svetlana Golubović MSc, and Biljana Tomić, while the training was attended by trainees from Macedonia, Bosnia & Herzegovina, and Montenegro, and ATS employees.

Pursuant to the ATS procedure entitled “Training of Assessors, Briefing Seminar for ATS Technical Experts and Training of ATS Employees”, in 2009 the ATS permanent employees attended, in addition to organised training sessions/seminars for assessors/technical experts, specialised courses in: specific type and field of accreditation, relevant standards (ISO 9001, ISO/IEC 27001, ISO14001, ISO 22000) and financial operations. In the period between 6th and 8th May 2009 the TrainMic course was held in Belgrade – Principles and application of metrology in chemistry, while the technical assistance was delivered by the Directorate for Measures and Precious Metals and in cooperation with the Food Technology Institute in Novi Sad. It was also attended by the ATS employees. The

training was intended for experts from testing/calibration laboratories, representatives of the accreditation body, and scientific and research institutions with the aim of strengthening national measurement infrastructure and improving quality and reliability of measurement results in accordance with ISO/IEC 17025.

The seminar entitled Lead Assessor Training Course ISO/IEC 17025 was held in Fojnica, Bosnia and Herzegovina, in the period between 9th February and 14th February 2009 as the result of the cooperation between the Norwegian Accreditation (NA) and the Institute for Accreditation of Bosnia and Herzegovina (BATA). The representatives from the accreditation bodies from Macedonia (IARM), Montenegro (ATCG), Croatia (HAA), and Serbia (ATS) attended the seminar as a form of bilateral cooperation between accreditation bodies from the Western Balkans region.

Milica Jovčić MSc, Accreditation File Manager, attended the seminar on behalf of the Accreditation Board of Serbia and completed the seminar successfully.

In the period between 22nd and 26th June 2009 a training session for technical assessors as per ISO/IEC 17025 was held in the Bosnia Hotel in Sarajevo as part of the Project entitled “Development of Quality and Regulatory Infrastructure for Food Safety and Quality in South East Europe”. The training was organised by the Ministry of Foreign Trade and Economic Relations of Bosnia and Herzegovina and the Institute for Accreditation of B&H (BATA) and was sponsored by the Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA), and in addition to the food specialists and representatives of the training organisers and conformity assessment body in the territory of Bosnia and Herzegovina, the training was attended by the representatives from the neighbouring countries (Serbia, Montenegro and Macedonia). Bratislav Milošević MSc attended the training on behalf of the ATS.

Финансијски извештај

Средства за рад националног акредитационог тела се обезбеђују: наплатом трошкова акредитације, из буџета Републике Србије и из других извора (поклони / донације у складу са чланом 17. Одлуке о оснивању АТС-а).

Под наплатом трошкова акредитације подразумевају се средства из прихода која се остварују пружањем услуга корисницима у складу са Одлуком о висини трошкова акредитације.

Износ средстава за рад АТС-а, која се обезбеђују из буџета Републике Србије, се одређује на основу послова који су утврђени Планом и годишњим програмом рада који доноси Управни одбор уз сагласност Владе Републике Србије. Средства су обезбеђена у складу са Законом о буџету Републике Србије за 2009. годину, раздео 15 - Министарство економије и регионалног развоја, на позицији 424 – Специјализоване услуге.

У 2009. години АТС није имао друге изворе финансирања, односно није примио донације, а укупан остварени приход АТС-а износио је 74.549 милиона динара. Приход је остварен наплатом трошкова акредитације у износу од 56.789 милиона динара, а из буџета Републике Србије у износу од 17.760 милиона динара. У односу на 2008. годину остварено је повећање прихода од наплате трошкова акредитације за 18%.

Према завршном рачуну АТС-а укупни расходи и издаци износе 73.422 милиона динара и распоређени су у пет група и то:

	расходи за запослене	39.665 милиона динара
	коришћење услуга и роба	30.797 милиона динара
	амортизација некретнина и опреме	946 хиљада динара
	чланарине међународним организацијама	725 хиљаде динара
	порези и обавезне таксе	92 хиљада динара
	издаци за нефинансијску имовину	995 хиљада динара
		Укупно 73.422 милиона динара

Financial Report

Financial resources used for the operation of the Accreditation Board shall be provided by: charging accreditation fees; using budget assets of the Republic of Serbia; and by using the assets coming from other sources (gifts / donations in accordance with Article 17 of the Act on Establishment of the ATS).

Charging the accreditation fees shall mean obtaining financial resources from the revenue being realised by providing services to the users in accordance with the Charging Policy Document.

The amount of financial resources necessary for the operation of the ATS to be provided from the budget of the Republic of Serbia shall be determined on the basis of the Annual Work Plan and Programme adopted by the Management Board, whereas the consent of the Government of the Republic of Serbia is needed. The financial resources are provided in accordance with the Law on 2009 Budget of the Republic of Serbia, Section 15 – Ministry of Economy and Regional Development, position 424 – Specialised Services.

In 2009 the ATS did not use any other financial resources, i.e. it did not receive any other donations, whereas the total revenue of the ATS was 74,549 million RSD. The revenue was realised by charging accreditation fees amounting to 56,789 million RSD and obtaining funds from the budget of the Republic of Serbia amounting to 17,760 million RSD. When compared with 2008 an increase of 18% in the revenue was realised by charging accreditation fees.

According to the ATS annual financial statement the total amount of expenditure was 73,422 million RSD and it was divided into five groups:

	expenditure for the employees	39.665 million RSD
	use of goods and services	30.797 million RSD
	depreciation of immovable property	946 million RSD
	fees for the membership of international organisations	725 million RSD
	taxes and mandatory fees	92 million RSD
	expenditure relating to non-financial assets	995 million RSD
		In total 73.422 million RSD

Како нас контактирати

Уколико желите да пронађете детаљне информације о питањима везаним за акредитацију и о раду АТС-а, можете то учинити на нашем веб сајту на адреси www.ats.rs

Ако желите да нас контактирате, можете то учинити на неколико начина:

телефоном

011 313 03 73

(ово је број техничког секретара, а остале бројеве и имена запослених можете такође пронаћи на веб сајту у секцији Контакти)

писаним путем

**Акредитационо тело Србије
Булевар Михаила Пупина 2,
Палата Србије (СИВ), источно крило,
одељак – мост, 1. спрат,
11 070 Нови Београд
поштански и адресни код 190813**

факсом

011 313 03 74

и путем електронске поште

office@ats.rs

• *Поверење у компетентност*

How to contact us

If you would like further information, it can be found on our website at www.ats.rs

If you wish to contact us, you may do so in several ways:

By phone

+381 11 31303 73

(This is the phone number of the Technical Secretary, while the phone numbers and names of other employees may also be found on the website under Contacts)

By mail

**Accreditation Board of Serbia
2 Mihailo Pupin Boulevard,
Palace of Serbia (SIV), East Wing,
Section – Bridge, 1st floor,
11 070 New Belgrade
Postal code 190813**

By fax

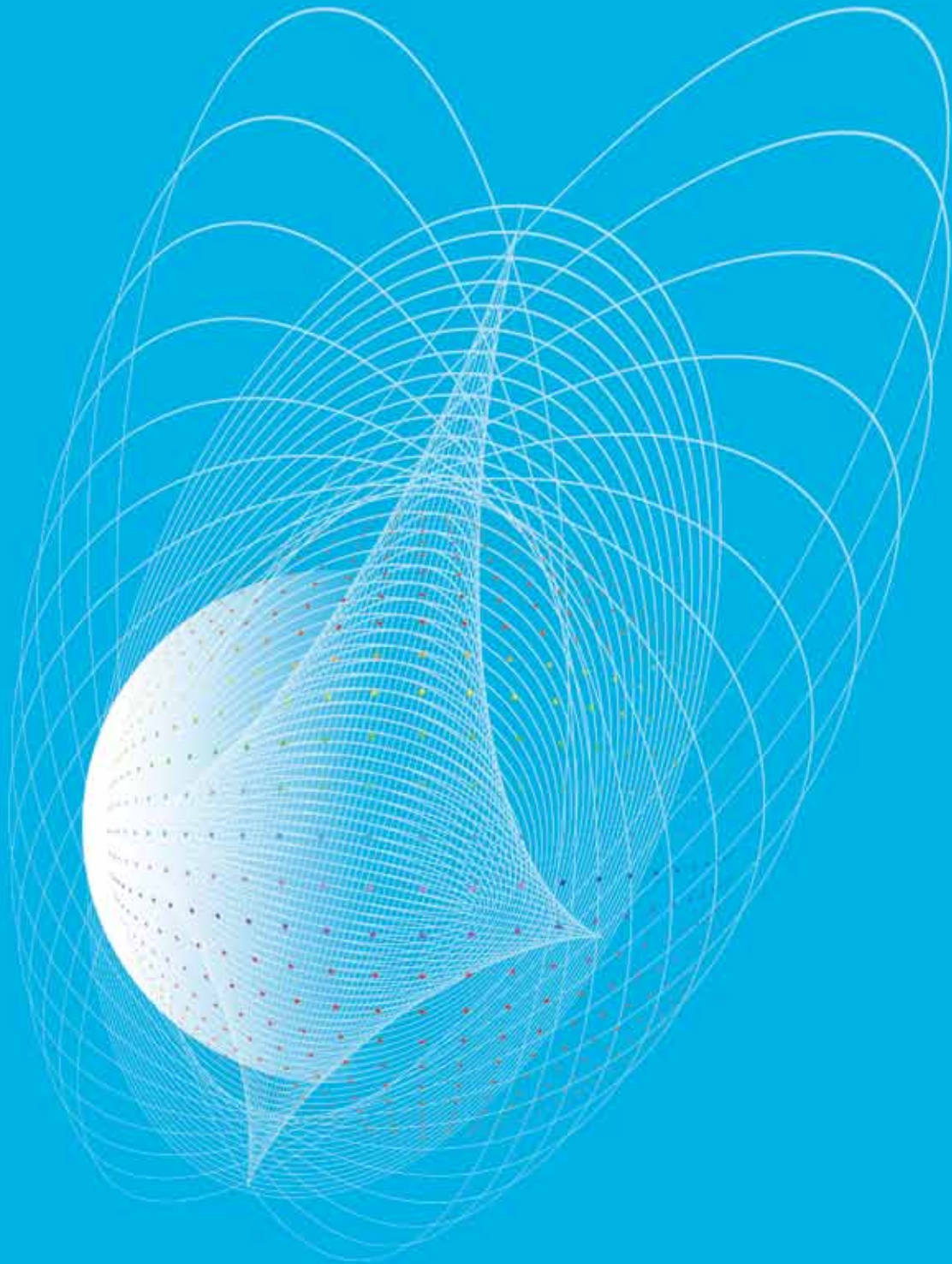
+381 11 313 03 74

And by e-mail

office@ats.rs

• *Trust in competence*

ATC

АКРЕДИТАЦИОНО ТЕЛО СРБИЈЕ
ACCREDITATION BOARD OF SERBIA

www.ats.rs